

Temanotat
Afghanistan: Ekteskap

LANDINFO
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

© Landinfo 2019

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

This report presents some key aspects of the laws, traditions and practices relating to marriage in Afghanistan. It does not, however, provide a comprehensive picture of all matters relating to Afghan marriages.

Certain factors appear central in relation to marriage: The marrying parties have little influence on the choice of partner; local tradition and religion govern the institution of marriage; a number of discriminatory and oppressive practices are related to marriage; there is no registration schemes in place, and formalities are of no importance to whether a couple is considered married.

SAMMENDRAG

Temanotatet redegjør for enkelte sentrale aspekter ved lovverk, tradisjoner og praksis i tilknytning til ekteskapsinngåelser i Afghanistan. Notatet intenderer ikke å gi et uttømmende og helhetlig bilde av alle forhold knyttet til ekteskap i landet.

Enkelte forhold fremstår som sentrale i tilknytning til ekteskap i Afghanistan: Partene har liten innflytelse på valg av partner; lokale tradisjoner og religion styrer ekteskapsinstitusjonen, ikke lovverk og politikk; en rekke diskriminerende og undertrykkende sedvaner og lovverk er knyttet til ekteskapsinstitusjonen; myndighetene har ikke tilfredsstillende registreringsordninger, og formaliteter er av underordnet betydning for hvorvidt et par anses som gift.

INNHold

1. Innledning	6
2. Ekteskap i Afghanistan	7
2.1 Ekteskap er arrangerte	7
2.1.1 Tvangsekteskap.....	8
2.2 Avtale om ekteskap	8
2.2.1 Brudepris – walwar.....	9
2.2.2 Brudegave – jahez.....	10
2.3 Forlovelse	11
2.3.1 Markering av forlovelsen	11
2.3.2 Forlovelsesnikah – half veil nikah.....	12
2.4 Ekteskapsalder	12
2.4.1 Aldersforskjell ved ekteskapsinngåelse	14
2.5 Interetniske ekteskap	14
2.6 Stedfortrederekteskap	15
2.7 Midlertidige ekteskap	15
3. Ekteskapsseremonier	16
3.1 Kvelden før	16
3.2 Nikah-seremonien.....	16
3.3 Muntlig eller skriftlig nikah-kontrakt?	17
3.3.1 Medgift – mahr.....	17
3.4 Bryllupsfesten.....	19
4. Tradisjonelle praksiser som inkluderer ekteskap	20
4.1 Bytteekteskap – baadal	20
4.2 Kompensasjon – baad.....	20
4.3 Polygami.....	21
4.4 Enkeekteskap	22
5. Utenomekteskapelige forhold	22
5.1 Møteplasser.....	22
5.2 Utenomekteskapelige forhold (zina) og andre moralske forbrytelser	23
5.2.1 Ærestap og gjenoppretting av ære	26
5.2.2 Langvarige konsekvenser – ekteskap inngått uten familiens samtykke	27
6. Registrering av ekteskap	28
6.1 I Afghanistan	28
6.2 Registrering ved afghanske utenriksstasjoner	30
7. REFERANSER	31

1. INNLEDNING

Dette notatet omhandler ekteskap og ekteskapsinngåelse i Afghanistan. I tillegg belyses omfang og konsekvenser av utenomekteskapelige forhold. Hensikten er ikke å gi en uttømmende redegjørelse, men å belyse juridiske og sosiokulturelle forhold som er av særlig relevans for utlendingsforvaltningen. Notatet er en oppdatering av et notat (med samme navn) som først ble publisert i 2011 og senere oppdatert i 2014.

Tallmaterialet som presenteres i notatet er beheftet med usikkerhet. Det har ikke vært folketelling i Afghanistan på flere tiår, fødselsregistreringen er mangelfull og det er kun en liten minoritet som registrerer inngåtte ekteskap. Tallmateriale om forhold som ekteskapsalder og omfanget av interetniske ekteskap er ofte hentet fra utvalgsundersøkelser. Skjevheter i hvordan utvalgene er satt sammen kan føre til at resultatene ikke nødvendigvis har overføringsverdi til hele befolkningen.

Notatet bygger på åpne, offentlig tilgjengelige kilder. Enkelte av kildene er ikke av ny dato, men benyttes likevel fordi ekteskap- og ekteskapstradisjoner dreier seg om kulturelle og strukturelle forhold som endres langsomt.

Det foreligger relativt lite skriftlig informasjon om ekteskap- og ekteskapstradisjoner i Afghanistan. Det er derfor lagt relativt stor vekt på muntlige kilder. Informasjonen har Landinfo innhentet under flere informasjonsinnhentingsreiser til Kabul. Informantene er fra ulike sjikt i befolkningen, ulike etniske grupper, og både kvinner og menn er representert. Selv om de fleste informantene bor i urbane områder, kommer mange opprinnelig fra landsbygda og har fortsatt nær slekt der. Samtalepartnerne kjenner derfor til ekteskapstradisjoner i både den urbane og rurale konteksten. Det må likevel tas høyde for at Afghanistan er et mangfoldig og sammensatt land. Det kan være variasjoner mellom etniske grupper, mellom by og land, og mellom ulike familiers kulturelle og økonomiske kapital som ikke fanges opp her. Tradisjonene praktiseres heller ikke enhetlig innenfor gruppene; det er til dels store, lokale variasjoner.

Ekteskap er et fenomen som alle afghanere forholder seg til og har kunnskap om – de aller fleste er primærkilde ved at de selv er gift. I tillegg har alle afghanere vært i mange brylluper til slektninger og bekjente. Landinfo har derfor innhentet informasjon fra ordinære afghanere. Blant kildene er også en skriftlærd som har innsikt i den religiøse overbygningen, og jurister som kjenner til det juridiske rammeverket og praktiseringen av dette. Alle muntlige kilder er afghanere som er bosatt i Afghanistan. Landinfo har også hatt tilgang til oppdatert og relevant informasjon fra seminar arrangert i Norge, hovedsakelig med deltakelse fra afghanske kilder.

Selv om informasjonen som formidles i dette notatet i utgangspunktet er ukontroversiell, har Landinfo likevel valgt å anonymisere kildene og ikke oppgi navnene deres eller organisasjonene de eventuelt er tilknyttet. Dette er i all hovedsak gjort etter samtalepartnernes eget ønske og for å ivareta deres sikkerhet.

2. EKTESKAP I AFGHANISTAN

Ekteskapet mellom mann og kvinne er den eneste sosialt, religiøst og kulturelt aksepterte rammen for seksualliv i Afghanistan. For afghanere er ikke ekteskapet et valg – å inngå ekteskap er en selvfølge, en naturlig del av livssyklusen. Moderskapet er viktig, og afghanske kvinner føder i gjennomsnitt fem barn (CSO 2018, s. 5). En ugift, barnløs kvinne har lav sosial status og er en ufullendt kvinne – i tillegg til at hun forblir en livslang byrde for sin biologiske familie (Appro 2018, s. 35).

Selv om det ikke finnes representativ ekteskapsstatistikk, hersker det bred enighet om at det kun er en liten minoritet afghanere som aldri gifter seg. Ifølge estimater fra afghanske myndigheter er det kun én prosent av afghanere i aldersgruppen 35-39 år som aldri har vært gift. Dette gjelder både kvinner og menn (CSO & Ministry of Public Health 2017, s. 61). Å finne gode ekteskapskandidater til familiens barn er en av foreldrenes viktigste oppgaver.

Ekteskapstradisjonen er endogam, noe som betyr at partnere fra egen slektskapsgruppe, stamme eller etniske gruppe foretrekkes. Det optimale er å gifte seg med fars eller mors søskens barn (Saify & Saadat 2011; Wahab, Ahmad & Shah 2006). Ekteskap angår to storfamilier og er en avtale for hele livet. Derfor er afghanere varsomme med å inngå avtale om ekteskap med en ukjent familie (møte med pashtunsk mann, desember 2018). Det finnes ikke etterrettelige tall for dette, men enkelte undersøkelser indikerer at det er slektskap i rundt halvparten av de inngåtte ekteskapene (Saify & Saadat 2011). En afghansk kvinne som inngår ekteskap, forlater sin biologiske familie og blir del av ektefellens familie og hushold. Den patrilineære samfunnsstrukturen innebærer at slektskap regnes i farslinjen, og ekteparets barn tilhører fars familie.

Mye taler for at afghaneres ekteskapsmønster i begrenset grad endres ved migrasjon. En migrasjonsforsker (møte i Teheran, november 2017) som har hatt særlig fokus på afghanere i Iran, mente at ekteskap og ekteskapsmønster er lite dynamisk og tar lang tid å endre. Blant andregenerasjons afghanere i Iran, altså afghanere som er født og oppvokst i Iran, viser studier at mer enn 70 prosent har giftet seg med en slektning, noe som er en klar indikator på at tradisjonene opprettholdes (Abbasi-Shavazi 2012, s. 846-849). Studier fra Norge viser samme tendens; afghanere gifter seg med personer av samme nasjonalitet, og en betydelig andel henter ektefelle i hjemlandet, hvilket indikerer at det dreier seg om arrangerte ekteskap (Dzamarija & Sandnes 2016, s. 48; Sandnes & Henriksen 2014, s. 35). Beslutning om ekteskap er normalt en kollektiv beslutning i storfamilien selv om det angår familiemedlemmer bosatt i utlandet. Det er tett kontakt med familiemedlemmer som har migrert, og frieri kan formidles via telefon. Det er attraktivt å inngå ekteskap med personer bosatt i vestlige land (møte med pashtunsk kvinne, desember 2018).

2.1 EKTESKAP ER ARRANGERTE

De aller fleste ekteskap som inngås i Afghanistan er arrangerte i den forstand at de inngås etter avtaler mellom familier. Dette er uavhengig av sosial og økonomisk status, etnisitet og geografisk område. Ekteskapskontrakten er således en overenskomst mellom to familier og ikke en stadfestelse av et følelsesmessig forhold mellom to individer. Arrangerte ekteskap i Afghanistan er vevd inn i et kompleks av tradisjoner, lojalitetsbånd og autoritet. Ekteskapsinstitusjonen er svært sentral for å etablere allianser mellom familier eller styrke allerede eksisterende nettverk. Avtaler om

ekteskap har således sterke strategiske og økonomiske aspekter. I hvilken grad partene selv er involvert i prosessen frem mot en avtale om ekteskap varierer. Det er et kontinuum innenfor arrangerte ekteskap fra at ekteskapspartnerne i noen tilfeller kan ha mulighet til å påvirke valg av partner, til at de gir sitt samtykke uten å ha et reelt valg, og til direkte tvang (Smith 2009, s. 24).

Generelt er det bred enighet om at det er lite rom for egne valg og innflytelse. Samtidig endres det afghanske samfunnet gradvis, og det er nå, i enkelte miljøer, aksept for at paret involveres i beslutningen. Dette er særlig tilfelle i det sjiktet i befolkningen som har utdannelse og bor i urbane sentre. Ekteskap hvor partene selv har valgt hverandre, omtales som kjærlighetsekteskap («love marriages»). Rammen rundt ekteskapet vil være arrangert selv om det dreier seg om et såkalt kjærlighetsekteskap. Aksept fra de involverte familiene er i de fleste tilfeller en absolutt forutsetning for ekteskap.

2.1.1 Tvangsekteskap

I sharia er det et grunnleggende krav om at begge parter samtykker for at et ekteskap skal være gyldig. Ekteskap uten partenes samtykke (tvangsekteskap) er i strid med afghansk lov. Artikkel 26 i Law on Elimination of Violence Against Women (2009) fastslår at et ekteskap inngått uten kvinnens samtykke er ugyldig, og de som har tvunget fram ekteskapsinngåelsen straffes med fengsel i minst to år.

Landinfo er ikke kjent med representative studier eller systematisk innsamlet materiale som kan si noe om omfanget av tvangsekteskap i Afghanistan. FN antyder med tall fra 2008 at mellom 70 og 80 prosent av alle ekteskap i Afghanistan er inngått uten at partene har samtykket, eller under direkte tvang (Human Rights Watch 2012, s. 30). I en undersøkelse blant 4800 gifte kvinner, gjennomført av organisasjonen Global Rights, rapporterte nær 60 prosent av kvinnene å være «[...] in forced marriages, as distinct from arranged marriages» (Global Rights 2008).

Flere institusjoner registrerer saker som omhandler vold mot kvinner, deriblant tvangsekteskap, men materialet er ikke systematisert og representativt (kvinneorganisasjon, oktober 2013). Den afghanske menneskerettighetskommissjonen (AIHRC) og myndighetene registrerer noen hundre saker i året (AIHRC 2013; IRA & MoWA 2014). Det er generelt lite rapportering om familierelaterte saker til offentlige institusjoner, noe som blant annet har bakgrunn i kulturelle holdninger til vold mot kvinner generelt. Antallet rapporterte saker er derfor neppe i nærheten av å antyde problemets reelle størrelsesorden og det antas å være store mørketall. Også menn blir offer for tvangsekteskap (Smith 2009, s. 28-30).

Det antatt omfattende omfanget av tvangsekteskap, i likhet med andre former for diskriminering og overgrep mot kvinner, reflekteres heller ikke i antall saker behandlet i rettsapparatet eller i utfallet av de få sakene som blir behandlet. Bestemmelser implementeres i liten grad, og i tilfelle noen dømmes, er dommene ofte milde (Global Rights 2008; Human Rights Watch 2009; IRA & MoWA 2014).

2.2 AVTALE OM EKTESKAP

Det generelle bildet er at det første initiativet kommer fra mannens familie; det er hans familie som er den aktive part i den innledende fasen. I denne fasen – «sonderingsfasen» – har kvinnene en sentral rolle, men familiegruppen som helhet står bak fremstøtet. I enkelte tilfeller er det gutten selv som er pådriveren. Han har kanskje

sett jenta på skole eller universitet, eller de har hatt kontakt i smug (møte med hazara og tadsjikiske kvinner, desember 2018).

Det er normalt de eldste kvinnene i familienettverket som oppsøker den utvalgte jentas familie, og innleder samtaler med kvinnene i hennes familie. Det er særlig viktig å få en relasjon til jentas mor. I det første møtet blir ikke spørsmålet om eventuelt giftemål drøftet, men neste gang kvinnene kommer, bringes muligheten for giftemål opp som et tema. Dersom det er flere døtre i familien, er det viktig at kvinnene bringer på det rene hvilken datter frieriet er rettet mot. Fortsatt er det kvinnene som styrer prosessen. I de tilfellene der familiene ikke kjenner hverandre fra før, utveksles bakgrunnsinformasjon om antall barn, barnas skolegang og eventuelle utdanning, hva sønnen arbeider med, hans inntekt etc. (møte med hazara og tadsjikiske kvinner, desember 2018).

Dersom jentas familie responderer positivt, starter forhandlinger mellom de to familiene, og fra dette stadiet spiller mennene hovedrollen (Appro 2018, s. 15). Økonomi, slektskap og «kjemi» mellom familiene er avgjørende for om de lykkes. En eller to menn fra guttens familie forhandler med representanter for jentas familie om brudepris, tidspunkt for forlovelsen og bryllupet, samt hvilken familie som skal dekke hvilke utgifter. Hovedregelen er at det er mannens familie som dekker brorparten av utgiftene.

2.2.1 Brudepris – walwar

Brudepris er summen som mannen og hans familie betaler til kvinnens familie for retten til å gifte seg med deres datter. Dette anses å være en kompensasjon til familien for å ha fostret henne opp. Brudepris er akseptert og praktiseres i store deler av landet. Fire av fem afghanske familier praktiserer brudepris, men tradisjonen er mest utbredt på landsbygda, fremgår det av en studie gjennomført av Afghanistan Public Policy Research Organization (Appro) (Appro 2018, s. 14, 15, 28). Tradisjonen er også utbredt blant alle etniske grupper, men det er store lokale variasjoner. Pashtunere er en gruppe som i særlig grad holder fast ved tradisjonen, og brudeprisen er spesielt høy i de sørlige og østlige delene av landet – i det såkalte pashtunske beltet (lokalt ansatt i internasjonal organisasjon, møte desember 2018). Familier som har returnert fra Iran praktiserer i mindre grad enn andre tradisjonen med brudepris (Appro 2018, s. 14, 15, 28).

Brudepriser i størrelsesorden 6-7000 USD er ikke uvanlig. Beløpet utbetales normalt i kontanter, men på landsbygda kan den også gis i form av husdyr, kjøretøy eller land. I byene har utgiftene til selve bryllupet økt de siste årene med leie av bryllupslokale og svært mange gjester. Dette er kostnader som brudgommens familie dekker, og pekes på som en forklaring for hvorfor det er mindre vanlig med brudepris i byene. Samtidig er dette sammensatt – dersom brudens familie ikke krever brudepris for henne, kan det bidra til at hun anses å ha liten verdi i brudgommens hus (Appro 2018, s. 17).

Ulike faktorer avgjør størrelsen på brudeprisen, som for eksempel brudens skjønnhet. En annen faktor er hvilke inntektsgenererende kvalifikasjoner kvinnen har. Eksempelvis kan gode kunnskaper innen teppeveving bidra til å øke brudeprisen. I enkelte sjikt av befolkningen kan tilknytning til arbeidslivet eller utdanning generere høyere brudepris, men dette dreier seg om sjikt som aksepterer at kvinner tar lønnsarbeid (lokalt ansatt i internasjonal organisasjon, møte desember 2018; Appro 2018, s. 16; UNAMA & OHCHR 2010, s. 18).

Tradisjonen med brudepris står særlig sterkt på den afghanske landsbygda og kan utgjøre en viktig inntektskilde for fattige familier. Brudepris kan føre til at enkelte familier gifter bort unge døtre tidligere enn de ellers ville gjort fordi de trenger pengene til å brødfø resten av familien. Enkelte familier bruker brudeprisen til å sende en av familiens sønner smuglerruta til Europa eller betale gjeld (møte med journalist, april 2016; Appro 2018, s. 19).

Samtidig kan høy brudepris medføre at paret er forlovet i mange år, mens brudgommen og hans familie sparer beløpet som kreves for å gjennomføre bryllupet. Høy brudepris kan ha en rekke negative konsekvenser; det kan resultere i at unge menn forhindres fra å ta utdanning, at brudgommen ser seg tvunget til å reise illegalt til utlandet – til Iran, Emiratene eller Gulfen – for å spare penger til å gjennomføre bryllupet. I andre tilfeller tar brudgommens familie opp store lån, eller behovet for raske penger gjør at familien involveres i kriminalitet eller opprørsaktivitet (Appro 2018, s. 33; hazara og tadsjikiske kvinner, møter desember 2018). Brudepris betales ikke ved enkeekteskap, med andre ord når en mann gifter seg med avdøde brors ektefelle, eller ved badal eller baad¹ (Rastin-Tehrani & Yassari 2012, s. 19).

Brudeprisen varierer avhengig av familiens økonomiske situasjon, og reduseres hvis det er slektskap mellom partene. Ved ekteskap innad i samme storfamilie kan brudeprisen utelates helt. Det hersker bred enighet om at praktiseringen av brudepris er i strid med islam, siden kvinner ikke eies av sin familie og ikke kan «selges». Enkelte sjikt i den utdannede befolkningen, hovedsakelig i byene, krever ikke brudepris for døtrene sine. En tadsjikisk mann (møte i Kabul, desember 2018) forklarte som eksempel at hans svigerfamilie ikke hadde krevd brudepris. Han sa videre at hvis så hadde vært tilfelle, ville han valgt en annen ektefelle.

2.2.2 Brudegave – jahez

En del av brudeprisen brukes av brudens familie til å kjøpe rause gaver til brudeparet og husholdet som datteren skal bli en del av. Ifølge en skriftlærd (møte i Kabul, desember 2018) er jahez ikke forankret i islam og afghansk tradisjon, men praktiseres likevel i store deler av landet. Jahez er særlig utbredt i nord, blant uzbekere og turkmenere, mens tradisjonen er mindre vanlig sør og øst i landet. Tradisjonen er rapportert å være hyppigere praktisert og ha større betydning for familier som har oppholdt seg i Iran sammenlignet med familier som ikke har bodd utenfor Afghanistan (Appro 2018, s. 28).

Jahez er ikke en del av forhandlingene i forkant av at avtale om ekteskap inngås. Det er ingen klare regler for størrelsen på gavene eller når gavene skal overrekkes, det kan være både før og etter nikah-seremonien.² Ofte skjer det en ukes tid etter selve bryllupet, og det holdes et selskap for de aller nærmeste (møte med tadsjikisk mann, desember 2018). Denne seremonien omtales i litteraturen som Takht-e jami (Appro 2018, s. 6).

Gavene kan være tepper, møbler, hvitevarer eller andre ting som en husholdning trenger. Slike gaver kan bidra til at bruden blir bedre mottatt i familien som hun nå skal være en del av. En svigerdatter som kommer inn i husholdet uten å bringe med

¹ Se kapittel 4 for en redegjørelse av hva praksisene baad og badal innebærer.

² Se kapittel 3.2 for mer informasjon om denne seremonien.

seg gaver, kan beskyldes for å være «verdiløs» og ikke verdt brudeprisen. En raus jahez bidrar til at bruden går inn i sin manns hus med hevet hode (Appro 2018, s. 20).

2.3 FORLOVELSE

Når familiene har blitt enige om en avtale, er paret forlovet inntil bryllupet finner sted. Forlovelse er å anse som et løfte om ekteskap. Hvor lenge et par er forlovet varierer. I enkelte tilfeller tar det flere år før familiene bestemmer at tiden er inne for å inngå ekteskap. Det afghanske kvinneministeriet har opplyst at en forlovelse anses som brutt om ekteskap ikke er inngått fire år etter at forlovelsen ble avtalt (Finnish Immigration Service 2007, s. 7). Etter det Landinfo kjenner til, praktiseres imidlertid ikke denne «fireårs-regelen». Ofte er det de høye kostnadene knyttet til bryllupet som er grunnen til at ekteskap blir utsatt, noe en høy brudepris bidrar sterkt til.

En hazarakvinne (møte i Kabul, desember 2018) kjente til tilfeller hvor paret hadde vært forlovet i sju år. I mellomtiden reiste den kommende brudgommen til Iran for å spare penger til brudepris og bryllupsfeiringen. En annen grunn til å utsette bryllupet kan være at brudeparet skal fullføre studier før ekteskapet inngås (møte med pashtunsk kvinne, desember 2018). Det forekommer at det inngås avtaler om ekteskap for barn helt ned i ettårsalderen. Det innebærer at barna anses som forlovet (UNAMA & OHCHR 2010).

Det fremgår av sivillovens artikkel 64 at avtalen kan brytes av begge parter: «[...] engagement is a promise for marriage and each of the two may give it up». Artikkel 65 stadfester at i tilfelle forlovelsen brytes, kan det kreves at gaver eller verdien av disse returneres (Civil Code 1977). Også i henhold til shia-familieloven kan forlovelser brytes (Shiite Personal Status Law 2009).³

Selv om lovverket åpner for at avtaler om ekteskap kan brytes, er det uvanlig at dette skjer. Generelt er en brutt forlovelse et større problem for en kvinne enn for en mann, og innebærer en risiko for at kvinnen forblir ugift. En mann vil relativt enkelt kunne forlove seg på nytt. Afghanere flest er av den oppfatning at dersom en kvinne er sømmelig og har god moral, blir ikke forlovelsen brutt (pashtunsk kvinne, møte desember 2018).

2.3.1 Markering av forlovelsen

Forlovelsen, det faktum at to familier har blitt enig om en ekteskapsavtale, blir normalt markert og på den måten kunngjort for lokalsamfunnet. Størrelse og type markering varierer etter den økonomiske evnen til familiene, samt hvor lenge det er til selve bryllupsinngåelsen. Er det lenge til bryllupet, øker behovet for å kunngjøre forlovelsen. I de store byene forekommer det at bryllupslokaler benyttes til forlovelsesselskapet og at det inviteres flere hundre gjester. I andre tilfeller er det en enkel markering med kun de aller nærmeste. Ofte utveksles det ringer mellom den kommende brud og brudgom (tadsjikisk mann, møte desember 2018; pashtunsk kvinne, møte desember 2018).

³ Ved referanse til lovverk vil det som hovedregel, dersom ikke annet er oppgitt, være den afghanske sivilloven (1977) det refereres til. I juli 2009 signerte President Karzai en revidert versjon av shia-familieloven (Shiite Personal Status Law). Denne loven gjelder for shia-befolkningen og er basert på shia-islamske rettsprinsipper (Jafari-lovskolen). Loven omhandler familie-, ekteskaps- og arverettigheter. I noen tilfeller vil loven avvike fra sivilloven (basert på Hanafi-lovskolen, sunniislam), men avvikene reflekteres ikke i dette notatet. For engelsk oversettelse av shia-familieloven, se Shiite Personal Status Law 2009.

2.3.2 Forlovelsesnikah – half veil nikah

En forlovelse gir ikke grunnlag for at de forlovede kan være sammen uten andre til stede. Dette, kombinert med at det kan ta mange år før mannen har klart å spare sammen tilstrekkelig med midler til å gjennomføre bryllupet, har bidratt til at det i enkelte tilfeller gjennomføres en nikah-seremoni i forbindelse med forlovelsen. På den måten legges det til rette for at paret kan ha samvær i løpet av den tiden de er forlovet. Kvinnen forblir imidlertid en del av sin fars hushold, og hvordan ordningen med forlovelsesnikah forvaltes, avhenger av den enkelte familie (kvinnelig jurist, møte desember 2018).

En tadsjikisk mann (møte i Kabul, desember 2018) fortalte at han hadde gjennomført forlovelsesnikah, og dermed kunne han besøke sin kommende hustru. Han fikk også anledning til å ta henne med på piknik. Han hadde imidlertid ikke adgang til å ha seksuelt samvær med sin forlovede.

Kildene var samstemte om at det ikke dreier seg om zina⁴ dersom paret har seksuelt samkvem etter at de har gjennomført forlovelsesnikah. En kvinnelig jurist (møte i Kabul, desember 2018) kjente til tilfeller i sør, der brudeprisen er svært høy, hvor kvinner hadde fått barn med sin forlovede mens hun fortsatt bodde i sin fars hus. I slike tilfeller er det forloveden, barnas far, som forsørger barna og er deres verge (guardian), men de bor sammen med moren og hennes biologiske familie inntil bryllupet gjennomføres. De fleste familier vil vegre seg mot å legge til rette for at datteren kan ha sex med sin forlovede, selv om prevensjonsmidler er tilgjengelig. En forlovelse kan relativt enkelt brytes, forloveden kan ombestemme seg, eller det kan tilstøte ham noe slik at ekteskapet likevel ikke kan gjennomføres. Kvinnens familie har da et familiemedlem som er vanskelig å «omsette» på ekteskapsmarkedet fordi hun har mistet sin renhet og jomfrudom (kvinnelig jurist, møte desember 2018).

Det foreligger ulike opplysninger om hvordan forlovelses-nikah gjennomføres. En tadsjikisk mann (møte, desember 2018), som selv hadde gjennomført en forlovelsesnikah, fortalte at i hans tilfelle var innholdet i seremonien begrenset til at mullaen resiterte vers fra Koranen. Han presiserte imidlertid at det ikke hadde vært en sedvanlig nikah-seremoni. En annen kilde (pashtunsk mann, møte desember 2018), opplyste derimot at det gjennomføres en vanlig nikah-seremoni ved forlovelses-nikah.

De samme kildene synes uansett å være samstemte om at nikah-seremonien alltid gjennomføres i forbindelse med bryllupet og bryllupsfesten – som jo symboliserer at bruden forlater sin fars hus og blir del av ektefellens hushold.

2.4 EKTESKAPSALDER

I henhold til sivilloven (Civil Code 1977, art. 70), er nedre ekteskapsalder 18 år for menn og 16 år for kvinner. Unntak for kvinner fremgår av artikkel 71 i loven, som legaliserer ekteskap i tilfeller hvor jenta er 15 år, dersom hennes far eller en rettsinstans gir samtykke:

(1) Where the girl does not complete the age provided under Article 70 of this law, the marriage may be concluded only through her father or the competent court.

⁴ Zina er i straffelovens artikkel 643 definert slik: Zina is a sexual intercourse between a man and a woman not married to each other.

I afghansk kontekst er det en flytende overgang mellom når man regnes som barn og voksen. Det er ikke lovgivningen og formelle regler som utgjør skillet mellom barn og voksen, men pubertet og fysisk modenhet. Tradisjonell lovgivning og lokalt forankrede rettsoppfatninger innebærer en generell aksept for ekteskap mellom svært unge partnere. En ung jente som har kommet i puberteten og fått sin første menstruasjon, vurderes å være klar for å inngå ekteskap (se blant annet Landinfo 2018, s. 9).

Selv om fødsels- og ekteskapsregistreringen i Afghanistan er mangelfull, er det hevet over tvil at det inngås ekteskap som involverer svært unge jenter og tidvis også unge gutter, og at slike ekteskap er relativt utbredt. Ifølge en UNICEF-rapport fra 2018, er minst én av tre jenter gift før de fyller 18 år. Tilsvarende tall for gutter viste at sju prosent var gift før 18-års alder (UNICEF 2018, s. 21). Det er antageligvis betydelige forskjeller mellom by og land og mellom ulike etniske grupper (Rastin-Tehrani & Yassari 2012, s. 36).

En kvinneorganisasjon (møte, oktober 2013) hevdet i samtale med Landinfo at økonomi også er en viktig faktor som bidrar til at jenter blir giftet bort i ung alder; familien får brudepris og en munn mindre å mette. Kilden mente at det i en del miljøer kan være forbundet med stigma å ikke bli gift i ung alder. Omgivelsene kan stille spørsmål om hvorfor kvinnen forblir ugift. Tradisjonen er at mannens familie tar initiativ til ekteskap, og kvinnens familie er ikke i en posisjon hvor de selv kan ta initiativ overfor aktuelle ekteskapskandidater. Det er et stort problem om en av familiens døtre ikke blir gift, og det kan være risikabelt å vente for lenge. Dette gjelder også for den utdannede urbane middelklassen.

Ifølge en pashtunsk kvinne (møte i Kabul, desember 2018) blir de fleste gift i aldersspennet mellom 13 og 21 år, men ifølge kilden er majoriteten under myndighetsalder. Hun pekte også på fattigdom som en viktig faktor for at jenter blir giftet bort tidlig. I tillegg hersker en oppfatning om at gifte kvinner er tryggere enn ugifte kvinner, og kvinnens biologiske familie slipper å være ansvarlig for at det ikke oppstår en situasjon hvor det stilles spørsmål ved den hennes renhet.

Det er grunn til å tro at ekteskapsalderen har økt de siste årene. En pashtunsk mann (møte i Kabul, desember 2018) opplyste at de fleste blir forlovet i alderen fra 15 til 20 år. Han mente imidlertid at det har skjedd en holdningsendring i store deler av befolkningen og at det er sjelden at barn ned i tiårs-alder blir forlovet. Det har siden 2003 blitt gjennomført flere levekårsundersøkelser i Afghanistan. Tall presentert i National Risk and Vulnerability Report 2010/2011, viser en nedgang i andelen barneekteskap på 2000-tallet (CSO 2014). Bevissthet om negative konsekvenser av barneekteskap og økt tilgang til utdanning, kan bidra til å forklare denne tendensen. Enkelte kilder fremhever at sannsynligheten for barneekteskap er større for barn rammet av fattigdom og konflikt (kvinnelig ungdomsarbeider, Landinfoseminar, mars 2014).

Trenden med økning i alder ved inngåelsen av førstegangsekteskap har fortsatt de seneste årene. Tall fra 2016/17 viste at blant kvinner i aldersgruppen 20-24 år hadde 4,2 prosent inngått ekteskap før de fylte 15 år og i underkant av 30 prosent var gift før 18 års-alder. Likevel avdekker undersøkelsen at barneekteskap fortsatt er et problem i Afghanistan, særlig på landsbygda og blant kuchi-befolkningen (CSO 2018, s. 33-34).

2.4.1 Aldersforskjell ved ekteskapsinngåelse

Gjennomsnittlig aldersforskjell mellom menn og kvinner ved ekteskapsinngåelse er i overkant av seks år (CSO 2018, s. 35). Det er tilnærmet alltid mannen som er den eldste. Bruden er en investering for svigerfamilien; hun forventes å føde barn og delta i den daglige driften av storfamilien.

Etter Landinfos oppfatning vil en kvinne som har passert førti år i begrenset grad være en slik investering, da hun er i en alder hvor hun ikke kan forventes å bidra med mange barn til storfamilien. Ekteskapsinngåelse med en kvinne over fruktbar alder vil normalt ikke anses hensiktsmessig. Det er i strid med afghansk kultur og tradisjon at en ung afghansk mann avstår fra å få egne biologiske barn av kjærlighet til en eldre kvinne. Slike ekteskap forekommer ikke i Afghanistan, men inngås unntaksvis i forbindelse med migrasjon, dvs. at ekteskapet åpner veien for lovlig migrasjon til et vestlig land i form av familieetablering. Migrasjonsviljen og ønsket om å migrere er sterkt i Afghanistan.⁵

Et unntak fra det som her beskrives kan være såkalte enkeekteskap; en enke gifter seg med en mann i svigerfamilien, ofte avdøde ektefelles bror. På den måten stadfestes og forankres ansvaret for enken (se kapittel 4.4).

UNICEFs Photo of the year i 2007 viser den 40 år gamle Mohammad og hans 11-årige brud, Ghulam.

Det forekommer at godt voksne menn gifter seg med svært unge kvinner, og i enkelte tilfeller dreier det seg om jentebarn som ikke har kommet i puberteten. Bildet ovenfor, som er fra 2007, viser 40 år gamle Mohammed og hans 11 år gamle brud, Ghulam. Foreldrene til Ghulam forklarte at de giftet bort datteren så tidlig fordi de trengte pengene (Thangham 2007).

2.5 INTERETNISKE EKTESKAP

I og med at det ikke foreligger ekteskapsstatistikk, er det vanskelig å si noe om hvor utbredt det er å ikke gifte seg innad i egen slekt og etniske gruppe. Det generelle bildet er uansett at interetniske ekteskap avviker fra det generelle ekteskapsmønsteret i Afghanistan. Samtidig er det ingen tvil om at interetniske ekteskap forekommer,

⁵ En survey, som årlig gjennomføres av Asia Foundation, viser at i 2018 uttalte 37 prosent at de ønsket å migrere. Det er særlig unge, enslige menn som har høy migrasjonsvilje (Asia Foundation 2018, s. 202, 203).

hovedsakelig i de store byene. Det er grunn til å tro at omfanget og aksepten av slike ekteskap har økt de siste årene (Lifos 2018, s. 12; kvinnelig jurist, desember 2018).

Ifølge en jurist (desember 2018) er det mest vanlig med ekteskap mellom tadsjikere og pashtunere, mens det er uvanlig at en shia gifter seg med en pashtuner. En representant for familiedomstolen i Kabul (møte, mai 2017) bekreftet forekomsten av interetniske ekteskap, særlig i byene, og pekte på at i utgangspunktet er interetniske ekteskap uproblematisk. Problemer som eventuelt oppstår, kan skyldes at familiene ikke samtykker til ekteskapet.

Det fremgår av en undersøkelse fra 2008 at 8,9 prosent av utvalget hadde inngått interetniske ekteskap (Global Rights 2008, s. 12). GlobalSecurity.org (u.å.) hevder at det er relativt utbredt med interetniske ekteskap i den afghanske befolkningen. De viser ikke til konkrete tall, men peker på flere prominente afghanere som har ektefelle av annen etnisitet, blant annet tidligere guvernør i Balkh-provinsen, Mohammed Atta.

Representanten for en kvinneorganisasjon (møte i Kabul, mai 2017) viste til at det i byene er flere arenaer hvor ungdommer kan møtes, blant annet universitet. På spørsmål om interetniske ekteskap er arrangerte, svarte hun ja, og viste til at slike ekteskap kan være på bakgrunn av kjærlighetsforhold, men også være resultat av en relasjon mellom fedrene på bakgrunn av naboskap eller andre forhold.

2.6 STEDFORTREDEREKTESKAP

Sivilloven åpner for at partene ikke behøver å være til stede ved selve ekteskapsinngåelsen, og for at ekteskap kan inngås ved stedfortreder (Civil Code 1977, art. 72):

(1) Employing a procurator for a marriage contract shall be permissible.

(2) The procurator cannot enter into marriage with his principal except that it is described in the procuration deed.

Artiklene fra 73 til 75 gir nærmere betingelser for stedfortreders myndighet. Inngåelse av ekteskap ved stedfortreder anses således som et gyldig ekteskap i Afghanistan.

2.7 MIDLERTIDIGE EKTESKAP

Midlertidige ekteskap kan vare fra noen timer til et bestemt antall år. Mens temporære ekteskap er forbudt innenfor sunniislam, er denne formen for ekteskap akseptert innenfor shiaislam. Ekteskapsformen er utbredt i Iran, og enkelte kilder mener at den også er i ferd med å få fotfeste i noen områder i Afghanistan som følge av migrasjon til Iran, og fordi et stort antall afghanere returnerer fra Iran til hjemlandet. Likevel synes midlertidige ekteskap fortsatt å være relativt lite utbredt i Afghanistan (IRB 2012).

I utkastet til ny shia familielov (Shiite Personal Status Law 2009), var det tatt med et kapittel (kapittel 6) som regulerte midlertidige ekteskap. Kapittelet ble i sin helhet utelatt i den endelige versjonen.

3. EKTESKAPSSEREMONIER

Bryllupsarrangementet understreker ekteskapets sentrale posisjon. Det er særlig mannens familie som bærer utgiftene ved ekteskap, blant annet brudeprisen og medgiften. I tillegg er det vanlig at mannens familie dekker utgiftene til seremoniene og feiringen.

Det er variasjon i ekteskapsseremonier mellom ulike etniske grupper, mellom by og land, samt de involverte familienes økonomi og posisjon. Ikke minst er det forskjeller mellom feiringen i familier som er konservative og familier som har en mer liberal livsanskuelse. Det gir seg utslag i ulik grad av kjønnssegregering under feiringen, i hvilken grad brudgommen har tilgang til den kvinnelige delen av feiringen og om det tillates å ta bilder av bruden og andre kvinner som deltar. En lokalt ansatt i en internasjonal organisasjon (møte i Kabul, desember 2018) konkluderte med at hovedforskjellene i feiringen kan forklares med økonomi og i hvilken grad familien er særlig konservativ.

3.1 KVELDEN FØR

Fredag er den mest benyttede dagen for bryllup. Kvelden før bryllupet, normalt torsdag kveld, er det vanlig at begge familier har en markering med nær familie i de respektive hjemmene. Bruden har en egen sammenkomst med sine nærmeste kvinnelige slektninger, som søstre, tanter og kusiner. Det forekommer også at kvinner fra hennes kommende svigerfamilie inviteres. I enkelte tilfeller får brudgommen delta, men dette er kun i mer liberale sjikt av befolkningen. Det serveres ikke mat under markeringen. Brudens hender og føtter dekorerer med henna, men også de øvrige kvinnene dekorerer seg med henna (lokale kvinner, møte desember 2018; hazara og tadsjikiske kvinner, møter desember 2018).

3.2 NIKAH-SEREMONIEN

Sentralt på bryllupsdagen står den religiøse vigselsseremonien, nikah. Seremonien gjenspeiler det sterkt mannsdominerte afghanske samfunnet; her er det mennene som spiller hovedrollene. Den kvinnelige hovedpersonen, bruden, er ikke selv til stede under seremonien, hun sitter normalt i et tilstøtende rom. Det finnes imidlertid enkelte unntak fra dette. En kvinnelig jurist (møte i Kabul, desember 2018) fortalte at hun selv hadde vært til stede under sin egen nikah-seremoni, og at hun ville ikke være representert av mannlige slektninger.

Seremonien ledes normalt av en mulla. Utover seremonimesteren, er det et minstekrav at to mannlige vitner er til stede, vanligvis fedrene til brudeparet. I tillegg kan de nærmeste slektningene på hver side delta; foreldre, onkler, besteforeldre og søsken. I og med at bruden ikke selv til stede, er to mannlige representanter utpekt til å ivareta hennes interesser. Disse kommer i tillegg til parets vitner. Kvinnens representanter kalles «nikah father», og ofte dreier det seg om en nær slektning som far, bror eller farbror. Den ene skal forsikre seg om at bruden samtykker til ekteskapsinngåelsen, den andre skal forhandle frem medgiftens størrelse. Til stede er også en representant for brudgommen som forhandler medgiften på hans vegne. Det skal i prinsippet være bruden selv som velger sine representanter, men i realiteten er dette en beslutning som familien tar (lokalt ansatt i en internasjonal organisasjon, møte i Kabul, desember 2018).

Både brud og brudgom må gi uttrykkelig uttrykk for at de samtykker til ekteskapsinngåelsen. Brudgommen er til stede under seremonien. Bruden introduseres med henvisning til faren, eksempelvis datter av Gholam. Brudens egennavn benyttes normalt ikke. Mullaen spør brudgommen om han aksepterer datter av Gholam som sin hustru. Brudgommen svarer bekreftende på dette tre ganger. I og med at bruden ikke er til stede, er det hennes representant som bringer på det rene om hun aksepterer brudgommen som sin ektefelle. Samtykke blir gitt ved at kvinnen, gjennom sin representant, svarer bekreftende, og gjentar dette tre ganger.

Ifølge en kvinnelig jurist (møte i Kabul, desember 2018) fungerer ikke alltid ordningen med representanter etter intensjonen. Hun hadde selv vært til stede på en nikah-seremoni hvor bruden bare gråt uten å si noe, men nikah-seremonien ble likevel gjennomført. Brudens manglende verbale samtykke ble forklart med at hun var sjenert, men at hun samtykket.

3.3 MUNTLLIG ELLER SKRIFTLIG NIKAH-KONTRAKT?

Ifølge Landinfos kilder synes det å være mest vanlig at nikah-kontrakten ikke nedfelles i et skriftlig dokument. En skriftlærde som er tilknyttet et universitet i Kabul (møte i Kabul, desember 2018), anslo at tre av fire afghanere ikke har en skriftlig kontrakt. Han opplyste at han selv ikke har en slik kontrakt, og det hadde heller ikke hans far. Det faktum at avtalen ikke nedfelles skriftlig, illustrerer at Afghanistan ikke er et dokumentsamfunn. Skriftliggjøring er ikke et viktig element i afghansk tradisjon, og ifølge den skriftlærde, heller ikke i islam. Det hevdes at behovet for dokumentasjon reduseres i og med at det er et ufravikelig krav at begge parter er representert med vitner. Avtale om ekteskap er tillitsbasert, og ordene under nikah-seremonien er sterke og forpliktende. Slik er det i hele landet, og det er i hovedsak de som ønsker å migrere som skaffer seg en skriftlig kontrakt. I nyere tid, etter at mobiltelefon ble allemannseie, forekommer det at nikah-seremonien tas opp, og at det er et bevis på avtalen som ble inngått (pashtunsk mann, møte desember 2018; lokalt ansatt i internasjonal organisasjon, møte desember 2018).

Samtidig ble verdien av skriftlig nikah understreket av flere kilder, og særlig av kvinnene. Det kan være vanskelig å bevise innholdet i nikahen hvis den ikke er skriftliggjort. Vitner kan avgå med døden, og selv om de lever kan det være vanskelig å huske hva som ble avtalt for flere tiår siden. Kvinnene er den svake part i Afghanistan, og det er vanskelig for kvinner å stå opp for sine rettigheter hvis de ikke har materielle bevis (hazara og tadsjikiske kvinner, møter desember 2018; kvinnelig jurist, møte desember 2018).

I byene er det mer vanlig at mullaen utsteder en uformell bekreftelse, nikah, der størrelsen på medgiften fremgår. Formularet for nikah-kontrakten som fylles ut av mullaen, kan kjøpes i butikker eller bryllupslokaler. Dersom mullaen er analfabet, fylles formularet ut av andre. Mullaen og vitnene signerer kontrakten. Kvinnen er som regel ikke til stede under seremonien, og det er hennes utvalgte representant som signerer på hennes vegne.

3.3.1 Medgift – mahr

Medgift er en juridisk forpliktelse i henhold til sharia, og en forutsetning for at ekteskapsinngåelsen skal være gyldig. Kvinners rett til medgift er også nedfelt i afghansk lov – både i sivilloven og i shia-loven. Medgift er kvinnens særeie, og gis

som sikkerhet i tilfelle mannen dør eller vil skilles. Hun kan forvalte den som hun selv ønsker. I den grad det utstedes dokumentasjon på det inngåtte ekteskapet, skal størrelsen på medgiften fremgå av denne.

En skriftlærd (møte i Kabul, desember 2018) bekreftet at medgiften er en rettighet i islam som er gitt kvinnen, men påpekte at hverken Koranen eller Profeten gir veiledning på medgiftens størrelse. Ifølge kilden har Profeten uttalt at de beste kvinnene krever liten medgift. Heller ikke i afghansk lovgivning er medgiftens størrelse regulert. Det handler om å finne den rette balansen; høy medgift kan bidra til at kvinnen får en lav terskel for å skilles. Lav medgift kan medføre at mannen for lett tyr til skilsmisse. Medgift kan motvirke mishandling av kvinnen, og avskrekke mannen fra å ta ut skilsmisse eller å ta seg en ektefelle nummer to (Appro 2018, s. 24, 26).

Ifølge en studie praktiseres medgift i kun ett av fem ekteskap. Samtidig viser studien at utbredelsen øker i urbane områder, antagelig fordi retten til medgift har vært en kampsak for afghanske kvinneorganisasjoner, i tillegg til at også religiøst skriftlærde har satt fokus på dette. Kvinner fra ressurssterke sjikt i befolkningen har bedre tilgang til mahr enn andre (Appro 2018, s. 14, 22).

Medgiften er normalt et pengebeløp, men kan også være land, gull, smykker eller hus og eiendom. Afghanere som bor i utlandet, må betale en høyere medgift fordi det hersker en oppfatning om at de er velstående. De må normalt betale hele medgiften kontant (møte med skriftlærd, desember 2018). I urbane områder forekommer det at mulighet til å ta utdanning gis som medgift. Blant shiaene kan en pilegrimsreise til Mekka eller Kerbala inngå som en del av medgiften (Appro 2018, s. 25). Ofte regnes smykker som kvinnen har fått i forbindelse med forlovelsen også som del av medgiften (møte med skriftlærd, desember 2018).

Ifølge den skriftlærde (møte i Kabul, desember 2018) er det vanlig at halve medgiften er penger og den andre halvparten er jord eller eiendom. En hazara-kvinne (møte, desember 2018) fortalte at hennes symbolske medgift var at hun «fikk» et rom i storfamiliens bopel. Det faktum at kvinnen «eier» et rom i husholdet, har ingen praktisk betydning. Ved en eventuell skilsmisse vil hun uansett ikke kunne ta ut verdiene som et slikt rom representerer. En afghansk storfamilie er en økonomisk enhet i et felles hushold. Kollektivets ve og vel står i alle henseender over individet, og hvilket familiemedlem som eier hva er i denne konteksten ikke relevant (pashtunsk mann, møte desember 2018).

Størrelsen på medgiften er et forhandlingstema under nikah-seremonien og har ikke vært drøftet tidligere i prosessen. En pashtunsk kvinne (møte i Kabul, desember 2018) påpekte at medgiften i de fleste tilfeller ikke er en realitet, men en formalitet. Afghanske kvinner synes å ha liten bevissthet om medgiftens betydning, og nødvendigheten av å ha dokumentasjon på medgiftens størrelse. En tadsjikisk kvinne (møte desember 2018) fra nord-Afghanistan fortalte at hun hadde mistet nikah-kontrakten, og at hun ikke husket hvor mye medgiften var på.

I henhold til islam er utgangspunktet at medgiften utbetales etter at nikah-seremonien er gjennomført og ekteskapet fullbyrdet. I Afghanistan er det kun unntaksvis at retten til medgift praktiseres i tråd med intensjonene i islam. I de fleste tilfellene blir ikke den avtalte medgiften utbetalt. Kun i tilfeller hvor medgiften er svært liten, kan det være at den utbetales. Mange afghanske kvinner – også velutdannede kvinner i byene – har liten bevissthet rundt retten til medgift. En tadsjikisk mann (møte desember 2018) forklarte at han skylder sin hustru medgiften, men hun har akseptert at han betaler den

når han får råd. I og med at det er kvinnene som skal ha full råderett over medgiften, har de også myndighet til å frasi seg medgiften.

Den rådende oppfatningen i Afghanistan er at medgiften kun skal utbetales i tilfelle skilsmisse. Men heller ikke da blir medgiften nødvendigvis utbetalt til kvinnen. En skriftlærd (møte, desember 2018) anslo at kun i halvparten av tilfellene utbetales medgift. I og med at det ikke foreligger en skriftlig nikah-kontrakt, oppstår ofte uenighet om beløpet.

3.4 BRYLLUPSFESTEN

Det er to faktorer som avgjør karakteren på bryllupsfeiringen; for det første om feiringen er i byen eller på landsbygda, og for det andre den økonomiske situasjonen – særlig til mannens familie. Feiringen signaliserer familiens sosiale status. På landsbygda skjer feiringen som hovedregel hjemme hos brudgommen. Feiringen er kjønnssegregert, kvinnene feirer innendørs, mens mennene er utendørs. Ofte settes det opp telt til mennenes feiring. I enkelte konservative miljøer er det begrensninger på å ta bilder og filme der kvinnene feirer, mens det i den mannlige avdelingen alltid er mye fotografering. Musikk er en viktig del av feiringen og særlig for kvinnene. Det kan dreie seg om levende musikk, at deltakerne selv spiller, gjerne på tromme, eller at de benytter CD-spiller (pashtunsk mann, møte desember 2018; lokalt ansatt i internasjonal organisasjon, møte desember 2018).

En bryllupsfest er en viktig sosial markering, og et stort antall gjester blir vanligvis invitert. Gjestene gir gaver og lykkeønskninger til brudeparet (About-Afghanistan u.å; Emadi 2005). Afghanere går bredt ut når de inviterer til bryllup; slekt, kolleger, naboer og personer fra lokalsamfunnet eller landsbyen. En kilde forklarte at antallet gjester avhenger av størrelsen på landsbyen, men at det normalt er minst 4-500 gjester. På spørsmål om hvor lite et bryllup kan være, ble det antydning at det er vanskelig å se for seg at en bryllupsfest kan ha mindre enn 150 gjester. I kildens eget bryllup hadde mer enn tusen gjester deltatt på feiringen (lokalt ansatt i internasjonal organisasjon, møte desember 2018).

På landsbygda serveres et enkelt måltid, som for eksempel kan dreie seg om ris med kjøtt. Velstående familier sørger for å ha rikelig med kjøtt, og de slakter to eller tre dyr til feiringen. Har familien råd til det, serveres det også mineralvann. I byene har familier med små økonomiske ressurser bryllupsfesten hjemme, mens mer velstående familier har anledning til å feire i et bryllupslokale. Selv om brudgommens familie betaler, er det en felles beslutning i hvilket lokale bryllupsfesten skal finne sted, menyen som skal serveres, om feiringen i sin helhet skal være kjønnssegregert og om brudeparet kan sitte ved siden av hverandre under feiringen (hazara og tadsjikiske kvinner, møter desember 2018). I bryllupslokalene er det en scene som er designet med stoler for brudeparet. Paret går langsomt mot scenen, holder hverandre i hendene mens det spilles musikk. Ifølge tradisjonen er bruden kledd i grønt. Normalt serveres maten etter nikah-seremonien. Ofte venter de med å servere maten, noen ganger til klokken 23 fordi de fleste gjestene går hjem etter at maten er servert (tadsjikisk mann, møte desember 2018; lokalt ansatt i internasjonal organisasjon, desember 2018).

Feiringen avsluttes ved at brudgommen markerer at han tar med seg bruden til sin familie og at hun ikke lenger er del av sin fars hushold. Dette er et viktig øyeblikk for alle de involverte. Ofte blir hun transportert til sitt nye hjem i en liten konvoi. På

landsbygda markerer brudgommens familie overgangen med å skyte opp i luften for å markere at «we have the bride» (pashtunsk mann, møte desember 2018).

4. TRADISJONELLE PRAKSISER SOM INKLUDERER EKTESKAP

Afghansk familierett er en kombinasjon av tradisjonell rett, det formelle lovverket og sharia. Nedenfor redegjøres det for tradisjoner knyttet til ekteskap som i all hovedsak har utspring i tradisjonell rett. Flere av tradisjonene er ikke i samsvar med sharia og afghansk lovgivning.

4.1 BYTTEEKTESKAP – BAADAL

Bytteekteskap (exchange marriage) eller baadal er en avtale mellom to familier om å «bytte» døtre eller andre kvinnelige familiemedlemmer, ved giftermål. Den ene avtalepartens datter (avtalene kan inkludere flere kvinner fra hver familie) giftes inn i den andre avtalepartens familie og vice versa. Praksisen kan også innebære at søster og bror i en familie gifter seg med bror og søster i en annen familie. Nød og fattigdom er ofte årsaken til baadal-avtaler, fordi avtalene reduserer eller eliminerer utgifter knyttet til ekteskapsinngåelser (Ramin 2015).

Tradisjonen er i strid med afghansk lov og sharia med hensyn til samtykke fra ekteskapspartnerne og kvinnens rett til medgift. Tradisjonen strider mot mange afghaneres rettsoppfatning (Asia Foundation 2018, s. 169-173).

Baadal-ekteskap er mest vanlig blant fattige familier på landsbygda, men ikke alle lokalsamfunn praktiserer baadal. Eksempelvis har ikke den usbekiske befolkningen i Jawzjan slike tradisjoner. Mens baadal kan ha en integrerende effekt ved å skape eller styrke relasjonen mellom familiegrupper, kan det også ha motsatt effekt – dersom det blir konflikt og skilsmisse i det ene ekteskapet, kan det få konsekvenser for det andre ekteparet (UNAMA & OHCHR 2010, s. 16).

4.2 KOMPENSASJON – BAAD

Tradisjonell konfliktløsning består av systemer og prosedyrer for å forhandle frem fredelige løsninger mellom partene. Et grunnleggende premiss i den tradisjonelle konfliktløsningen er balanse mellom partene i konflikten, fokus på kompensasjon, tilgivelse og at den som har utført ugjerningen skal kunne reintegreres i lokalsamfunnet.

Baad er ekteskapsavtaler inngått som følge av at en familie, klan eller stamme erkjenner kompensasjonsansvar overfor en annen gruppe. Baad er kompensasjon i form av at én eller flere kvinner fra gjerningsmannens familie giftes inn i offerets familie, som kompensasjon og for å løse konflikten. Gjerningsmannen kan ha begått drap, voldtekt eller annen alvorlig kriminalitet. Det er ofte lokale konfliktløsningsråd, såkalte jirgaer eller shuraer, som beslutter at tvisten skal løses ved slik inngifte. Hensikten er at dette skal ha en integrerende og konfliktdempende effekt ved at de to familiene etablerer blodsband. Det betales ikke brudepris (UNAMA & OHCHR 2010, s. 11; UNAMA & OHCHR 2018, s. 3, 27).

Baad er forbudt etter afghansk lov. Tradisjonen er i strid med sharia og bryter med internasjonale menneskerettigheter. Med bakgrunn i en rekke intervjuer, både med kvinner gitt som kompensasjon og de involverte familiene, bestrider UNAMA at ekteskapene fungerer konfliktdependende og integrerende (UNAMA & OHCHR 2010, s. 14, 15). En undersøkelse som gjennomføres årlig av Asia Foundation, viser en holdningsendring i befolkningen; støtten til slike tradisjonelle praksiser som baad synker gradvis blant afghanerne. I undersøkelsen for 2018 svarte i underkant av ti prosent at de mener at praksisen er akseptabel. Det er forskjeller mellom landsbygda og byene; i urbane områder har 96,3 prosent av befolkningen sterk motstand mot praksisen, mens tilsvarende tall på landsbygda er 88,2 prosent. Forskjell i holdning mellom ulike etniske grupper er relativt marginal (Asia Foundation 2018, s. 169-173).

Landinfo har ikke funnet kilder som gir et representativt bilde av utbredelsen av baad-ekteskap. UNAMA & OHCHR hevdet i en rapport i 2010 (s. 11) at denne formen for ekteskapsavtaler ble praktisert i ulike lokalsamfunn i hele landet, i likhet med baadal-ekteskap. UNAMA har dokumentert fire tilfeller i perioden mellom august og desember 2017 (UNAMA & OHCHR 2018, s. 6, 28, 42). Tallene som presenteres av UNAMA er basert på intervjuer med utvalgte grupper. Landinfo antar at mørketallene er betydelige. En feltundersøkelse presentert av UNICEF (2018, s. 20) indikerer at praksisen fortsatt forekommer, på tross av sterk motstand i befolkningen.

4.3 POLYGAMI

I motsetning til praksisene ovenfor, er polygami lovlig både i henhold til sharia og afghansk sivillovgivning. Polygami er en manns rett til å være gift med flere kvinner samtidig. I loven ligger en forutsetning om at han behandler hustruene likt og rettferdig, og at han har økonomi til å forsørge flere ektefeller (Civil Code 1977, art. 86). Vilkåret om likebehandling av hustruene etterleves ikke i Afghanistan (Rastin-Tehrani & Yassari 2012, s. 45-46).

Det angis ikke i sivilloven hvor mange ektefeller en mann kan ha, men i henhold til alle lovskoler innen islam, er det ikke lov å ha mer enn fire koner. Polygami er akseptert av alle etniske grupper i Afghanistan (Rastin-Tehrani & Yassari 2012, s. 46). Det stilles ingen krav til formell godkjenning eller registrering av menn som inngår ekteskap med flere kvinner.

Det finnes ikke eksakt statistikk over omfanget av polygami i Afghanistan, men det antas å være relativt lite utbredt. Ifølge et nylig estimat fra afghanske myndigheter lever seks prosent av afghanske kvinner i alderen 15-49 år i polygame ekteskap, mens tre prosent av mennene har flere koner (CSO & Ministry of Public Health 2017, s. 61).

En forsker i Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU) (Smith 2009, s. 50-61) fremholder at polygami ikke er en ønsket løsning i Afghanistan, og at både kvinner og menn generelt har en negativ holdning til tradisjonen. Forskeren peker på fire årsaker til at enkelte likevel lever i polygame ekteskap:

- Det vil kunne være aktuelt ved infertilitet, altså dersom en kvinne ikke får barn.
- En enke og enkens svoger, eventuelt andre mannlige medlemmer, kan bli presset til å gifte seg med hverandre.
- Det finnes eksempler på menn som gifter seg med flere kvinner dersom de ikke er fornøyd med sin (eller sine) nåværende kone(r).

- Polygami forekommer i noen tilfeller hvor kvinnen har vært forlovet med en mann, men ikke har kunnet gifte seg grunnet krig, konflikt og flukt. Siden kvinnen er forlovet, kreves det at hun gifter seg med mannen, selv om han i mellomtiden har giftet seg med en annen.

4.4 ENKEEKTESKAP

Enkeekteskap er resultat av at ansvaret for enken ikke endres selv om ektefellen dør; hun forblir et medlem av avdøde ektefelles familie. En enke henvises ofte til giftermål med en av sin avdøde ektefelles brødre, eller andre mannlige slektninger (Rastin-Tehrani & Yassari 2012, s. 32). Dersom enken fortsatt er i fruktbar alder, kan hun tilføre storfamilien flere barn. For mange kvinner handler gjengifte om muligheten til fortsatt å ha kontakt med barna sine, som jo tilhører farsslekten (Smith 2009, s. 55).

Tradisjonen med enkeekteskap praktiseres blant alle etniske grupper (Smith 2009). Det er ofte sterke elementer av tvang i slike ekteskap. Dersom det dreier seg om tvang, er praksisen i strid med sharia (UNAMA & OHCHR 2010, s. 7). Det er svært sjelden at en enke gifter seg inn i en annen storfamilie.

5. UTENOMEKTESKAPLIGE FORHOLD

Til tross for sterke kulturelle føringer, og at personer som bryter føringene eksponeres for stor risiko, forekommer det likevel at unge kvinner og menn opponerer mot sine respektive familiers vilje ved valg av ektefelle. Landinfo er ikke kjent med studier eller rapporter som spesifikt fokuserer på denne problematikken eller systematisk rapporterer om omfanget.

En FN-kilde bekrefter at det er lite rapportering på området, men viser til at utenomekteskapelige forhold forekommer (møte i Kabul, oktober 2013). Det er likevel grunn til å tro at dette ikke er utbredt, fordi konsekvensene av å bryte med tradisjonen kan være høyst dramatiske. Unge som etablerer et forhold eller gifter seg uten familienes samtykke, står i fare for alvorlige sanksjoner fra både rettsapparatet, familie og lokalsamfunnet.

5.1 MØTEPLASSER

I det sterkt kjønnssegregerte afghanske samfunnet er det få arenaer hvor unge menn og kvinner kan møtes og utvikle en relasjon. Den sosiale kontrollen er sterk; kvinner må beskyttes og kontrolleres for at de ikke oppfører seg usømmelig og påfører hele familien vanære og skam. Undervisningen i grunnskolen er kjønnssegregert, normalt er menn og kvinner adskilt under feiringer av sosiale begivenheter som bryllup, og det er begrenset med møteplasser i det offentlige rom hvor unge jenter og gutter kan bli kjent og utvikle et forhold. Det er imidlertid forskjell mellom urbane og rurale områder, mellom de etniske gruppene og de enkelte familiene med hensyn til kvinners bevegelsesfrihet og grad av kontroll.

Det er likevel et faktum at kvinnene har fått større bevegelsesfrihet i årene etter Talibans fall. I de store byene kan kvinner bevege seg alene uten mannlig ledsager. Jenter går på skole og enkelte kvinner deltar i arbeidsmarkedet. Kvinner har anledning

til å ta høyere utdanning, og tall fra 2017 viser at om lag 30 prosent av den totale studentmassen var kvinner (USAid 2017).

De fleste universiteter og høyskoler praktiserer ikke kjønnssegregert undervisning. Unge kvinner og menn kan i prinsippet møtes på markeder, kafeer, universiteter eller andre offentlige steder, men de må være svært påpasselige for ikke å bli oppdaget av familie, slektninger, naboer eller andre kjente. Enkelte kilder påpeker at kvinner i en del områder på den afghanske landsbygda deltar i landbruksarbeid, og at jordene kan være en arena hvor det er mulig å møtes. Journalisten Rod Nordland har ført i pennen historien om Zakia og Ali, begge bosatt i det sentrale høylandet – en av dem tadsjik og sunnimuslim, den andre hazara og shia. De forelsket seg, men begge familiene motarbeidet forholdet, som førte til at de to ungdommene til slutt rømte sammen (Nordland 2016; møte med kvinneorganisasjon i Kabul, mai 2017; kvinnelig ungdomsarbeider, Landinfoseminar, mars 2014).

I løpet av siste tiåret har mobiltelefon blitt allemannseie i Afghanistan. De fleste hushold, både i byene og på landsbygda, disponerer én eller flere mobiltelefoner. På landsbygda har mennene med én telefon på jobb, mens en annen telefon er i hjemmet og kan benyttes av familiens kvinner. Den urbane middelklassen benytter i økende grad moderne kommunikasjonsteknologi. Befolkningens tilgang til internett øker raskt, i 2018 hadde nesten 40 prosent av befolkningen på landsbasis tilgang. Det er forskjeller mellom by og land, samt mellom unge og eldre. Den vanligste plattformen for tilgang til internett er smarttelefon (Asia Foundation 2018, s. 156-157; kvinnelig ungdomsarbeider, Landinfoseminar, mars 2014).

Telefoner, internett og sosiale medier, som Facebook, har blitt en møteplass for stadig flere unge. Dette har medført at det kan være vanskelig for familieoverhodet å ha full kontroll over familiens kvinner. Det forekommer at unge menn og kvinner utvikler relasjoner gjennom kontakt på telefon. En pashtunsk mann (møte i Kabul, desember 2018) fortalte om en ung kvinne, nyinnflyttet til Kabul fra østlige Afghanistan. Hun hadde etablert kontakt med en ung gutt på skoleveien. De to hadde deretter regelmessig kontakt på telefon. Da dette kom for en dag, ble jentas far svært opprørt. Begge familiene var skeptiske fordi dette var familier som ikke kjente hverandre, og det dreide seg i tillegg om ulike stammer. Etter flere forhandlingsmøter ble partene likevel enige og paret ble gift. Den offisielle versjonen er at ekteskapet er arrangert og bakgrunnen er at de to familiene er naboer.

5.2 UTENOMEKTESKAPELIGE FORHOLD (ZINA) OG ANDRE MORALSKE FORBRYTELSE

I Afghanistan anses alle former for utenomekteskapelig seksuelt samkvem som zina. Zina er, i henhold til sharia samt tradisjonell og afghansk lovgivning, en alvorlig forbrytelse. Såkalte moralske forbrytelser innbefatter også andre forhold, eksempelvis at en kvinne rømmer fra sitt hjem.

Afghanistans nye straffelov (Penal Code 2017) trådte i kraft 14. februar 2018, og representerer en modernisering av straffelovgivningen på flere områder. I den nye lovgivningen er strafferammen for zina redusert. Strafferammen for utenomekteskapelig, frivillig sex mellom ugifte voksne er redusert fra maksimum femten år til en maksimumsstraff på to års fengsel. Hvis en av partene er gift, øker straffen til fem år. I tidligere straffelovgivning, hadde det i realiteten begrenset betydning hvorvidt det utenomekteskapelige forholdet var frivillig eller ikke (voldtekt). Den nye straffeloven skiller derimot mellom zina og voldtekt, hvilket

gjenspeiles i strafferammen; for voldtekt er straffen seksten år og ved skjerpene omstendigheter kan voldtekt gi dødsstraff. Mens straffeloven av 1976 ga strafferabatt i forbrytelser som omhandlet ære, nevner ikke den nye straffeloven æresdrap i det hele tatt (Penal Code 2017; UNAMA & OHCHR 2018, s. 17).

Med unntak av straffebudet om voldtekt, regulerer ikke den nye straffeloven voldsforbrytelser mot kvinner, dette er fortsatt regulert av Law on Elimination of Violence against Women (EVAW 2009). Bakgrunnen for at lovgivningen ble løst på en slik måte, er at flere kvinnegrupper har vært av den oppfatning at kvinners rettsstilling- og rettigheter er sterkere med en egen lov (Wimpelmann 2017, s. 9, 10; UNAMA & OHCHR 2018).

Kvinner som forlater hjemmet uten tillatelse, kan dømmes for forsøk på zina (attempted zina), fordi hun har satt seg i en situasjon hvor hun er uten familiens beskyttelse, og dermed har gjort seg tilgjengelig for zina (UNAMA & OHCHR 2013, s. 22). Straffen for forsøk på zina er ikke hjemlet i lov, men er likevel relativt hyppig benyttet. Straffen idømmes uavhengig av hva som har vært bakgrunnen eller motivet for at kvinnen forlot hjemmet. Kvinner rømmer hjemmefra av flere ulike grunner; det kan eksempelvis dreie seg om tvangsekteskap, vold i hjemmet eller at de ikke får lov til å gifte seg med den de selv ønsker. Det forekommer også at par rømmer sammen, slik tilfellet var i «den afghanske Romeo- og Julie historien» om Zakia og Ali (Nordland 2016).

Rømmer kvinnen fra et voldelig hushold og til en anerkjent institusjon, som for eksempel et offentlig krisesenter/shelter eller en slektnings hus, skal hun ikke straffes. Rømmer hun derimot til en ukjent persons hus, kan hun dømmes for forsøk på zina uavhengig av om hun har hatt vært seksuell omgang eller ikke. Kvinner som rømmer, kan bli tvunget til medisinske underlivsundersøkelser for å vurdere hvorvidt det dreier seg om en zina-forbrytelse (UNAMA & OHCHR 2013, s. 22-25).

Registrerte tilfeller av zina

Den afghanske menneskerettighetskommisjonen (AIHRC) registrerte i 2017 i overkant av hundre saker i seks av landets provinser, som omhandlet unge jenter og kvinner som hadde rømt hjemmefra. Det er vanskelig å vite det reelle omfanget, og mørketallene er antagelig høye. Mange saker løses lokalt i tradisjonelle konfliktløsningsråd (Tanha 2018). «Løsningen» som de tradisjonelle rådene kommer frem til, bidrar ofte til at volden fortsetter, sågar forverres, og at den som utfører volden slipper straff (UNAMA & OHCHR 2018, s. 22).

Tall fra Human Rights Watch (HRW 2013) viser en økning i antallet kvinner som soner i afghanske fengsler for moralske forbrytelser. I perioden fra oktober 2011 til mai 2013 var økningen på 50 prosent – antallet økte fra 400 til 600. De siste årene har det i gjennomsnitt vært mellom 300 og 600 kvinner fengslet for moralske forbrytelser (Hakimi & Wimpelmann 2018, s. 2).

Tabellen nedenfor viser antallet domfelte for moralske forbrytelser i afghanske fengsler. Dette dreier seg om personer som er dømt etter gammel straffelovgivning. De som soner voldtektsdommer kan i prinsippet være både offer og gjerningsperson:

Table 1: Men and women imprisoned for adultery, running away and rape

Year	Adultery (<i>zina</i>)		Running away (<i>farar az manzel</i>)		Rape (<i>tajavoz-e jinsi</i>)	
	Male	Female	Male	Female	Male	Female
1394 (2015-16) ²⁰	1100	186	131	36	153	3
1395 (2016-17)	1258	355	298	90	233	1
1396 (2017-18)	886	378	239	88	200	0

Kilde: Hakimi & Wimpelmann 2018, s. 5.

Konsekvenser av utenomekteskapelige forhold

Det er ikke bare rettsapparatet og familienes vrede som er risikofaktorer for kvinner eller par som rømmer. De risikerer også sanksjoner fra lokale makthavere, utøvere av den tradisjonelle rettsoppfatning og den væpnede opposisjonen. Det er stor vilkårlighet i disse aktørenes maktutøvelse. Straffen for zina i henhold til sharia er pisking og/eller steining til døde. Ifølge en kvinneorganisasjon (møte i Kabul, mai 2017) er straffen pisking dersom begge partene er ugift. Er en eller begge av partene gift, virker det skjerpene på straffeutmålingen og de kan dømmes til steining. Organisasjonen, som meglar mellom partene i saker som omhandler zina, opplyste videre at de var kjent med tilfeller hvor den væpnede opposisjonen, i all hovedsak Taliban, hadde tatt par som var på rømmen.

Amnesty International rapporterte i august 2010 om at et par ble steinet til døde i en Taliban-kontrollert landsby i Kunduz. Paret hadde rømt til Pakistan, men vendte tilbake til hjemstedet etter en overenskomst mellom familiene deres. Et lokalt Taliban-råd bestemte likevel at paret skulle steines til døde (Amnesty 2010).

I et Taliban-kontrollert distrikt i Badakshan ble et par som var mistenkt for utroskap skutt og drept i februar 2018 (UNAMA & OHCHR 2019, s. 31). I april 2013 utstedte en lokal mulla i Badghis-provinsen en fatwa mot en ung kvinne som angivelig hadde et forhold til sin fetter mens ektemannen var i Iran. Kvinnen ble skutt av sin far foran to hundre tilskuere fra landsbyen (Sarwar 2013). De seneste årene har flere kvinner blitt idømt dødsdommer for moralske forbrytelser av Talibans «parallell justice structure» de seneste årene. I 2016 dokumenterte UNAMA ti slike saker (UNAMA & OHCHR 2017, s. 70).

Det rapporteres om æresrelatert vold mot afghanske kvinner, og bakgrunnen for slik vold kan blant annet være utenomekteskapelige kjærlighetsforhold. UNAMA & OHCHR (2018, s. 22) dokumenterte 280 tilfeller av mord og æresdrap på kvinner i løpet av toårs-perioden fra januar 2016 til desember 2017. Det reelle tallet er antagelig mye høyere; slike saker blir i liten grad rapportert til myndigheter eller sivilsamfunn.

Selv om det er kvinnen som er mest eksponert for vold og drap, er det eksempler på at også menn kan utsettes for æresrelaterte drap. I den sydlige Helmand-provinsen ble et par halshugget, antagelig av kvinnens familie, etter at kvinnen angivelig hadde rømt til kjærestens hus (Sahil 2013). Fra mannens egen familie er de vanligste sanksjonene at han utstøtes – at han (og hans familie) ikke lenger får bo i sin fars hus og således må etablere et eget hushold (afghansk advokatkontor, oktober 2013).

Landinfos kilder påpeker at det er tilnærmet utenkelig at et par skal leve sammen i Afghanistan uten å være gift. Representanten for en lokal kvinneorganisasjon (mai 2017) forklarte at hun ikke var kjent med noen tilfeller der afghanere lever sammen i et ekteskapslignende forhold uten faktisk å være gift. Imidlertid er det, ifølge kvinneorganisasjonen, hindringer for at et par kan bli religiøst gift uten at vitner fra familien er til stede. I slike tilfeller må andre vitner stille. En slik vielse vil kunne eksponere så vel mullaen som vitnene for reaksjoner fra parets familier, men også andre.

Kilder (Tanha 2018; afghansk kvinneorganisasjon, møte i mai 2017) viser til en annen løsning for par som nettopp har forlatt sine respektive familier. De kan oppsøke en domstol og bli viet der, og slik unngå anklager om zina. Også i domstolen vil det normalt bli stilt mange spørsmål, men i noen tilfeller kan domstolen være behjelpelig med å skaffe vitner. En representant for familiedomstolen i Kabul (møte i Kabul, mai 2017) understreket at de alltid forsøker å involvere parets familier slik at det ikke skal utvikle seg til en æressak med voldsutøvelse i ettertid. Et vigsel dokument fra en domstol forhindrer ikke nødvendigvis sanksjoner fra familie og lokalsamfunn.

Forutsetningen for at paret kan vies i domstolen er at de ikke har hatt sex. Hersker det tvil om dette, kan de bli sendt til medisinsk undersøkelse. En kvinneorganisasjon (samtale mai 2017) understreket at dommere har stort rom for skjønnsutøvelse i slike saker. Enkelte dommere vil mene at det er så moralsk forkastelig at en kvinne rømmer fra sin fars hus at han ikke ønsker å bistå.

Det er grunn til å tro at dette antagelig er en løsning som kun de færreste er kjent med og benytter seg av. I tillegg er det krav om at begge partene kan fremvise tazkera for at domstolen skal kunne vie dem.

5.2.1 Ærestap og gjenoppretting av ære

Familiers ære og status bekreftes gjennom ekteskapsinstitusjonen (Smith 2009). Åpen opposisjon mot eller brudd med normer om ekteskapsinngåelse ved å velge ekteskapspartner uten familiens godkjenning, vil krenke familiens ære og kunne danne grunnlag for alvorlige reaksjoner, både mot kvinnen og mannen. En privatpraktiserende advokat (oktober 2013) understreket at afghanere er kjent med de alvorlige konsekvensene det har å trosse familiens ønsker og at det vil sette forbindelsen til familien på spill. Unge som har etablert et forhold, vil derfor gjøre sitt ytterste for å overtale de involverte familiene til å akseptere ekteskapsinngåelse.

Dersom to ungdommer har innledet et forhold, løses ofte situasjonen ved at gutten overtaler familien sin til å be om jentas hånd. Generelt er det større aksept for at menn tar egne valg, og ofte vil mannens familie spille en aktiv og konstruktiv rolle i forsøkene på å finne en løsning (møter i Kabul med kvinneorganisasjon, mai 2017 og oktober 2013), noe som er i begge familiens interesse. Det er særlig kvinnens familie som påføres skam og vanære dersom det blir kjent at en av familiens kvinner har oppført seg usømmelig. Det er å foretrekke at saken løses uten offentlighetens eller lokalsamfunnets søkelys, og at verken rettsapparat eller meglingsinstanser blir involvert. Resultatet er ofte at paret gifter seg. På den måten reduseres tap av ære og anseelse lokalt (Tanha 2018; Udlændingestyrelsen 2012, s. 37; kvinneorganisasjon, møte i Kabul, mai 2017).

International Legal Foundation (ILF) pekte i 2004 på at utenomekteskapelige forhold er et meget sensitivt tema innenfor alle de etniske gruppene, men at pashtunerne

generelt har et mer restriktivt syn enn øvrige grupper. Videre hevdet organisasjonen at de fleste saker løses i lokale shuraer og jirgaer (ILF 2004, s. 14, 15, 25, 26). Dette har Landinfo fått bekreftet i samtaler med advokater tilknyttet rettshjelpsorganisasjoner; saker hvor partene ikke selv blir enig henvises til tradisjonell konfliktløsning (møte afghansk advokatkontor, Kabul 2013; møte kvinnelig jurist, Kabul 2017).

En representant for familiedomstolen i Kabul (møte mai 2017) forklarte at de forsøker å megle i slike saker for at konfliktene mellom de unge og familiene deres ikke eskalerer. Domstolen benytter ofte de eldre i meglingen. Selv om det er åpenbart at paret har hatt sex, vil de normalt ikke eksponeres for straffereaksjoner hvis partene blir enige om ekteskap (kvinnelig jurist, desember 2018).

En advokat mente at selv om forhandlingene er krevende, vil partene som regel komme frem til en løsning (Kabul 2013). Det er kun unntaksvis at slike saker ender med vold eller drap. Selv om meglingen som regel skjer i regi av tradisjonelle konfliktløsningsorganer, forekommer det også at familier henvender seg til domstolene. Det er en forutsetning at de impliserte familiene ønsker en forhandlingsløsning fremfor straffereaksjoner. En advokat i et afghansk advokatkontor (oktober 2013) understreket at det er store forskjeller mellom byene og landsbygda på dette feltet.

Det er ikke alltid at forhandlingene ender med enighet og at paret kan gifte seg. I en del tilfeller er det ikke klima for forhandlinger. ILF har tidligere stadfestet at både mannens og kvinnens familie vil, som ytterste konsekvens, kunne overveie å drepe den ene eller begge partene for å gjenopprette familienes ære (ILF 2004, s. 42).

5.2.2 Langvarige konsekvenser – ekteskap inngått uten familiens samtykke

Par som trosser familien ved å velge ektefelle selv, vil normalt ikke kunne bosette seg i sitt lokalmiljø og må forlate familie og hjemsted. Forfatteren Thomas Barfield påpeker at «Because her father and brothers are then expected to kill them, the couple often flees the area and seeks sanctuary (nanawati) elsewhere» (Barfield 2003, s. 17).

I flere asylsaker har det blitt anført at par har innledet et kjærlighetsforhold for deretter å rømme fra hjemstedet, ofte også fra hjemlandet. De har så inngått ekteskap og fått barn. Spørsmålet er hvilken risiko en slik familie eksponeres for om de etter flere år returnerer til Afghanistan. Denne problemstillingen er ikke belyst i skriftlige rapporter og er drøftet med flere kilder på informasjonsinnhentingsreiser til Kabul.

Samtalepartnerne som har uttalt seg, hadde ikke kjennskap til konkrete tilfeller av slik familieetablering, noe som illustrerer og indikerer at dette er uvanlig. Kildenes vurderinger er således ikke basert på erfaring, men på generell kunnskap om det afghanske samfunnet (FN-organisasjon, møte oktober 2011; menneskerettighetsorganisasjon, møte oktober 2011).

Utgangspunktet er at par som innleder et kjærlighetsforhold mot deres familiers vilje og deretter rømmer, vil kunne utsettes for reaksjoner både fra sine respektive familier og lokalsamfunn. Når det gjelder situasjonen for par som rømmer, gifter seg, får barn og lever utenfor Afghanistan i en lenger periode, mente samtalepartnerne at situasjonen vil kunne være annerledes.

Kildene mente at det vil være forskjeller i reaksjonsmønsteret hos de ulike etniske gruppene; hazaraer og tadsjikere vil i større grad enn pashtunere akseptere slike ekteskap. Det vil også være forskjeller mellom rurale og urbane områder, og det er

mindre sannsynlig at urbane familier reagerer i ettertid. Videre kan utdanningsnivået til de involverte familiene ha betydning. Om det sanksjoneres, vil det være stor variasjon i alvorlighetsgraden; fra drap til sosial ekskludering (møter med kvinneorganisasjon, oktober 2011; FN-organisasjon, oktober 2011; menneskerettighetsorganisasjon, oktober 2011).

Samtalepartnerne mener at risikoen for sanksjoner reduseres over tid og at muligheten for aksept øker. Dette blir begrunnet med at følelsene «kjølner ned med tiden» og at eventuelle barn er en faktor som også kan bidra til forsoning. En lokal menneskerettighetsorganisasjon mente at det antagelig ikke er risiko for alvorlige reaksjoner etter 2-3 år (møte i Kabul, oktober 2011). Kildene mente at sannsynligheten for reaksjoner er størst i konservative miljøer i rurale områder i det pashtunske beltet. Ingen hadde klare oppfatninger om hvem som eventuelt er utsatt, mannen eller kvinnen eller begge, og hvilke og hvor alvorlige reaksjoner som er aktuelle. Ingen av kildene mente at barn er utsatt for risiko for sanksjoner, men at de antagelig ikke ville bli ansett som en del av familien om foreldrene ikke ble akseptert.

Samtalepartnerne mente at vurderingene også gjelder i tilfeller hvor en av partene var forlovet da paret rømte, men understreket at en gift kvinne som rømmer med en annen mann, aldri vil kunne vende tilbake til sitt lokalmiljø (møter med FN-organisasjon, oktober 2011; menneskerettighetsorganisasjon, oktober 2011).

6. REGISTRERING AV EKTESKAP

6.1 I AFGHANISTAN

I henhold til sivillovens artikkel 61 skal ekteskapsinngåelser registreres av offentlig myndighet. Nikah-kontrakten som eventuelt utstedes i forbindelse med den religiøse vielsen, er ikke å anse som et offisielt dokument. Mye taler for at kravet til registrering i svært liten grad etterlevs. Det foreligger ikke etterrettelige estimat over andelen som registrerer ekteskapet, men den antas å være lav. Forskere ved Max Plack Institute anslo i 2012 at om lag fem prosent av inngåtte ekteskap ble registrert (Rastin-Tehrani & Yassari 2012, s. 52). En feltundersøkelse presentert av UNICEF (2018, s. 23) indikerer at mindre enn ti prosent av inngåtte ekteskap registreres.

Det er imidlertid ikke slik at lokalsamfunn eller afghanske myndigheter stiller spørsmål ved gyldigheten av inngåtte ekteskap på grunn av manglende registrering. En privatpraktiserende advokat opplyste til Landinfo i 2013 at han selv ikke hadde registrert ekteskapet sitt. Han mente at afghanere ikke registrerer ekteskap på grunn av kulturelle forhold; ekteskap inngås i en religiøs kontekst. Ekteskap og ekteskapsinngåelse anses å være et privat anliggende som ikke angår offentlig myndighet. Ekteskapsattest er ikke et dokument som etterspørres i Afghanistan, hverken i møte med offentlig forvaltning eller i private sammenhenger, som eksempelvis ved leie av husvære.

Det er først når behovet for dokumentasjon oppstår og offisielle dokumenter etterspørres, at afghanere registrerer ekteskapet. Ofte oppstår behovet i møte med vestlig forvaltning, eksempelvis i forbindelse med søknad om familiegjenforening i et vestlig land. En representant for familiedomstolen i Kabul (møte i Kabul, mai 2017) bekreftet at «many will need marriage certificate in connection with migration cases».

Registreringen er ikke nødvendigvis knyttet til migrasjon, det kan eksempelvis også være relatert til pilegrimsreise til Mekka eller feriereiser.

En kvinnelig jurist (møte i Kabul, desember 2018) har over år arbeidet med å motivere afghanere til å registrere ekteskap. En utfordring er at det fortsatt er fordommer i det afghanske samfunnet mot registrering av ekteskap. Fordommene er særlig rettet mot kvinner, og det hersker en oppfatning om at kvinner som registrerer ekteskapet sitt gjør det fordi hun holder muligheten for skilsmisse åpen. For å redusere stigmaet, er registreringskontorene skilt ut fra domstolene i egne lokaler.

Det foreligger ingen tidsfrist for å registrere et ekteskap, og ofte registreres det mange år etter at ekteskapet ble inngått. Ekteskapsattesten kan følgelig inneholde to datoer; datoen for ekteskapsinngåelsen og registreringsdatoen. Ifølge representanten for familiedomstolen (møte i Kabul, mai 2017) foreligger ekteskapsattester i to ulike formularer. Hvilket formular som benyttes avhenger av hvor lenge det er siden ekteskapsinngåelsen. Selv om formularene har ulik utforming, er innholdet og bruksområdet det samme. De to dokumentene forvaltes slik:

- Dersom det er kort tid etter at ekteskapet ble inngått, utstedes normalt et grønt lite hefte.
- Dersom det er lenge siden paret ble gift, utstedes et dokument på én side.

Samtidig opplyste representanten for familiedomstolen at paret selv har anledning til å gi uttrykk for hvilket formular de ønsker å benytte.

Registreringsprosessen har de siste årene blitt forenklet. Antallet vitner er redusert fra fire til to. Det er ikke krav om at vitnene er nære slektninger, eller at de var til stede under nikah-seremonien eller bryllupsfeiringen. Ekteparet og vitnene må identifisere seg med tazkera. Har paret barn, må barnas tazkera også presenteres. Utover dette er det ikke krav om ytterligere dokumentasjon. Et standard skjema fylles ut og signeres av begge ektefellene og vitnene. Skjemaet inneholder opplysninger om blant annet religion, etnisitet, størrelsen på medgiften og hvorvidt kvinnen skal ha rett til å arbeide eller ta utdanning. I utgangspunktet er det krav om at ekteparet møter på registreringskontoret, men det kan gjøres unntak fra dette. Dersom det er lang reisevei eller andre forhold tilsier at paret ikke kan møte, aksepteres nikah-kontrakten⁶ – dokumentet som utstedes under nikah-seremonien. Ekteskapsattesten koster 500 afghani (ca. 55 NOK) (møte med kvinnelig jurist i Kabul, desember 2018).

Ifølge representanten for familiedomstolen (møte, mai 2017) finnes ikke et nasjonalt register eller database over registrerte ekteskap. Når et ekteskap registreres, beholdes en kopi av dokumentet lokalt ved domstolen der ekteskapet er registrert. Det finnes således ikke etterrettelige, landsomfattende registre med opplysninger om ekteskapsinngåelse i Afghanistan. Det er ikke mulig å finne informasjon om et ekteskap ved andre familiedomstoler enn der ekteskapet er registrert. Høyesterett har statistikk over antallet ekteskap som er registrert, men har ingen informasjon om den enkelte sak.

⁶ I afghansk dagligliv benyttes begrepene nikah og nikah-khat om hverandre, og begge begrepene brukes både på dari og pashto. En diplomatkilde (e-post 8. mars 2018), som har drøftet begrepsbruken med familiedomstolen, opplyser at nikah (nama) er den tradisjonelle, private ekteskapskontrakten utstedt av mullaen. Det offisielle dokumentet som utstedes av domstolen i forbindelse med registrering av ekteskapet kalles nikah khat.

For øvrig bemerkes at afghanske dokumenter generelt har svært lav notoritet (se blant annet Landinfo 2017). Ekteskapsattestene er intet unntak. Opplysninger om et inngått ekteskap er basert på søkerens egne opplysninger og deres vitner. Det er ikke krav om at vitnene var til stede under nikah-seremonien. Vitner som ikke selv var til stede, kan vanskelig bevitne hva som faktisk ble avtalt, slik som medgiftens størrelse. Utstedende myndighet har ingen registre eller dokumenter å sjekke opplysningene opp mot. Bestikkelser, korrupsjon og illegal produksjon av ulike typer dokumenter er utbredt i Afghanistan. Landet rangeres som et av verdens mest korrupte land på Transparency International sin oversikt over global korrupsjon. På indeksen for 2018 er Afghanistan rangert som land 172 av totalt 180 land (Transparency International 2019). Forfalskede dokumenter og dokumenter utstedt av kompetente myndigheter, kan således inneholde både riktige og uriktige opplysninger.

6.2 REGISTRERING VED AFGHANSKE UTENRIKSSTASJONER

Afghansk høyesterett ga i 2004 afghanske utenriksstasjoner (ambassader og konsulater) myndighet til å registrere og attestere ekteskap mellom afghanske borgere inngått i utlandet (telefonsamtale med Afghanistans ambassade i Oslo, 2011). Den afghanske ambassaden i Oslo utsteder ikke ekteskapsattester (Den afghanske ambassaden i Oslo u.å.).

I løpet av de siste tiårene har flere millioner afghanere tatt opphold i nabolandene Iran og Pakistan. Mange afghanere inngår ekteskap i de to landene, uten at dette registreres av de respektive lands myndigheter.

Den afghanske ambassaden i Teheran (møte 13. november 2017) opplyste at det ikke gjennomføres nikah-seremonier ved ambassaden, men at ambassaden utsteder ekteskapsattester. Disse utstedes på bakgrunn av at ekteparet og to vitner møter personlig. Ambassaden foretrekker at vitnene er brudeparets fedre, men det er ikke et absolutt krav, det kan også være andre.

Afghanistans ambassadør til Pakistan bekreftet overfor Landinfo i november 2012 at det heller ikke ved afghanske utenriksstasjoner i Pakistan gjennomføres nikah-seremonier. Den afghanske ambassaden i Islamabad og konsulatene i landet utsteder ekteskapsattester. Det kreves i utgangspunktet ikke skriftlig dokumentasjon for at en nikah-seremoni er gjennomført, men to vitner og ekteparet møter ved utenriksstasjonen med gyldig ID-dokumentasjon. Oppfylles disse kravene, utsteder ambassaden/konsulatene ekteskapsattest (se Landinfo 2013).

Det er, slik Landinfo forstår det, ingen enhetlig praksis blant afghanske utenriksstasjoner med hensyn til utformingen av ekteskapsattesten. Eksempelvis opplyste det afghanske konsulatet i Dubai (e-post mars 2019) at de utsteder ensiders attester, mens andre ambassader og konsulat benytter vigselshafter.

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Abbasi-Shavazi, M. J. (2012, 25. desember). Marriage and Family Formation of the Second-Generation Afghans in Iran: Insight from a Qualitative Study. *International Migration Review*, 46 (4), 828-860. Tilgjengelig fra <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/imre.12002/full> [lastet ned 27. mars 2019]
Betalingstjeneste.
- Appro, dvs. Afghanistan Public Policy Research Organization (2018, september). *Functions and Dysfunctions of Marriage Transactions: Evolutions of Bride Price and Mahr*. Kabul: Appro. Tilgjengelig fra <http://appro.org.af/wp-content/uploads/2019/01/2018-09-15-Functions-and-Dysfunctions-of-Bride-Price-and-Mahr.pdf> [lastet ned 4. april 2019]
- About-Afghanistan (u.å.). *Afghan Weddings*. Kabul: About-Afghanistan.com. Tilgjengelig fra <http://www.about-afghanistan.com/afghan-weddings.html> [lastet ned 5. juni 2019]
- Afghanistans ambassade i Norge (u.å.). *Marriage Certificate*. Oslo: Afghanistans ambassade i Norge. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistanembassy.no/consular-services/marriage-certificate/> [lastet ned 21. mars 2019]
- AIHRC, dvs. Afghanistan Independent Human Rights Commission (2013, 25. november). *Violence Against Women – The first six months of the year 1392*. Kabul: AIHRC. Tilgjengelig fra <http://www.aihrc.org.af/media/files/Research%20Reports/Voilence%20Against%20Women-%20first%20half-%20year%201392-%20English.pdf> [lastet ned 8. mai 2019]
- Amnesty International (2010, 16. august). *Afghan couple stoned to death by Taleban*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2010/08/talibanes-lapidan-pareja-afgana/> [lastet ned 26. mars 2019]
- The Asia Foundation (2018). *A Survey of the Afghan People. Afghanistan in 2018*. Kabul: The Asia Foundation. Tilgjengelig fra https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2018/12/2018_Afghan-Survey_fullReport-12.4.18.pdf [lastet ned 5. mars 2019]
- Barfield, T. (2003, 26. juni). *Afghan Customary Law and Its Relationship to Formal Judicial Institutions*. Washington D.C.: United States Institute for Peace. Tilgjengelig fra <http://www.usip.org/files/file/barfield2.pdf> [lastet ned 11. mars 2019]
- [Civil Code] (1977). *Civil Law of the Republic of Afghanistan*. Tilgjengelig fra <https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/10/Civil-Code-of-Afghanistan-ALEP-Translation.pdf> [lastet ned 22. mars 2019]
- CSO, dvs. Central Statistics Organization & Ministry of Public Health (2017, januar). *Demographic and Health Survey 2015*. Kabul: CSO & Ministry of Public Health. Tilgjengelig fra <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR323/FR323.pdf> [lastet ned 28. mars 2019]
- CSO (2014). *National Risk and Vulnerability Assessment 2011-12. Afghanistan Living Condition Survey*. Kabul: CSO. Tilgjengelig fra <http://cso.gov.af/Content/files/NRVA%20REPORT-rev-5%202013%281%29.pdf> [lastet ned 10. mai 2019]
- CSO (2018). *Afghanistan Living Conditions Survey 2016-17*. Kabul: CSO. Tilgjengeleg fra <http://cso.gov.af/Content/files/ALCS/ALCS%202016-17%20Analysis%20report%20-%20Full%20report23%2009%202018-ilovepdf-compressed.pdf> [lastet ned 1. mars 2019]
- Dzamarija, M. T. & Sandnes, T. (2016). *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2015*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/288305?ts=158f7f39e80> [lastet ned 27. mars 2019]

- Emadi, H. (2005). *Culture and Customs of Afghanistan*. Westport: Greenwood Press.
- Finnish Immigration Service (2007, 1. mai). *Report from a fact-finding mission to Afghanistan 5-19 September 2006*. Helsingfors: Finnish Immigration Service. Tilgjengelig fra https://www.ecoi.net/en/file/local/1109097/432_1196090607_finnland-directorate-of-immigration-finnish-fact-finding-mission-report-from-a-fact-finding-mission-to-afghanistan-5-19-september-2006-01-05.pdf [lastet ned 8. april 2019]
- Global Rights (2008, mars). *Living with violence: A National Report on Domestic Abuse in Afghanistan*. Washington D.C.: Global Rights. Tilgjengelig fra <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/document/s/files/Living%20with%20Violence%20-%20A%20National%20Report%20on%20Domestic%20Violence%20in%20Afghanistan%20C%20Global%20Rights%2C%202008.pdf> [lastet ned 1. mars 2019]
- GlobalSecurity.org. (u.å). *Society - Ethnicity and Tribe*. Virginia: GlobalSecurity.org. Tilgjengelig fra <https://www.globalsecurity.org/military/world/afghanistan/society.htm> [lastet ned 1. mars 2019]
- Gulmamadova-Klaims, G. & Klaims, A. (2005, mai). *Love and War in Afghanistan*. New York: Seven Stories press.
- Hakimi, A. & Wimpelmann, T. (2018, juni). *Missing from the picture: Men imprisoned for "moral crimes" in Afghanistan*. Bergen: Christian Michelsens Institute. Tilgjengelig fra <https://www.cmi.no/publications/file/6551-missing-from-the-picture.pdf> [lastet ned 25. mars 2019]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2012, 28. mars). *"I had to run away". The imprisonment of Women and Girls for "Moral Crimes" in Afghanistan*. New York: HRW. Tilgjengelig fra http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/afghanistan0312webwcover_0.pdf [lastet ned 10. april 2019]
- HRW (2013, 21. mai). *Afghanistan: Surge in Women Jailed for «Moral Crimes»*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2013/05/21/afghanistan-surge-women-jailed-moral-crimes> [lastet ned 10. april 2019]
- ILF, dvs. The International Legal Foundation (2004, september). *The Customary Laws of Afghanistan*. Kabul: International Legal Foundation. Tilgjengelig fra http://www.usip.org/files/file/ilf_customary_law_afghanistan.pdf [lastet ned 10. mai 2019]
- IRA & MoWA, dvs. Islamic Republic of Afghanistan & Ministry of Women Affairs (2014, januar). *First Report on the Implementation of the Elimination of Violence against Women (EVAW) Law in Afghanistan*. Kabul: Islamic Republic of Afghanistan/Ministry of Women Affairs. Tilgjengelig fra http://mowa.gov.af/Content/files/EVAW%20Law%20Report_Final_English_17%20%20March%202014.pdf [lastet ned 10. april 2019]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2012, 24. oktober). *Whether seigha (temporary marriage) is practiced in Afghanistan and by which group*. Toronto: IRB. Tilgjengelig via Refworld <https://www.refworld.org/docid/5121ecc42.html> [lastet ned 4. mars 2019]
- Landinfo (2013, 24. januar). *Ekteskap mellom afghanske borgere i Pakistan*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra https://www.landinfo.no/asset/2263/1/2263_1.pdf [lastet ned 21. mars 2019]
- Landinfo (2017, 24. april). *Tazkera, pass og andre ID-dokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3549/1/3549_1.pdf [lastet ned 26. mars 2019]
- Landinfo (2018, 16. mai). *Forhold for barn og unge*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/05/Temanotat-Afghanistan-Forhold-for-barn-og-unge-160518.pdf> [lastet ned 1. mars 2019]
- [Law on Elimination of Violence against Women] (2009). *Law on Elimination of Violence Against Women*. Tilgjengelig fra

<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/102060/123253/F2103117289/AFG102060%20Eng.pdf> [lastet ned 8. april 2019]

- Lifos (2018, 19. januar). *Hedersproblematik och moralbrott*. Norrköping: Lifos. Tilgjengelig fra <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=40791> [lastet ned 5. april 2019]
- Nordland, R. (2016). *The Lovers. Afghanistan's Romeo and Juliet*. New York: Harper Collins Publishers.
- [Penal Code] (2017). *Penal Code*.
Uoffisiell oversettelse, ikke enda tilgjengelig elektronisk.
- Rastin-Tehrani & Yassari (2012, juli). *Max Planck Manual on Family Law in Afghanistan*. Hamburg: Max Planck Institute. Tilgjengelig fra https://www.mpipriv.de/files/pdf3/max_planck_manual_on_afghan_family_law_english.pdf [lastet ned 1. mars 2019]
- Ramin (2015, 5. desember). In Nimroz, badal marriages continue to spawn family violence. *Pajhwok Afghan News*. Tilgjengelig fra <https://www.pajhwok.com/en/2015/12/05/nimroz-badal-marriages-continue-spawn-family-violence> [lastet ned 4. mars 2019]
- Saify, K. & Mostafa, S. (2012, januar). Consanguineous marriages in Afghanistan. *Journal of Biosocial Science*, 44(1), 73-81. Sammendrag tilgjengelig fra <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21729362> [lastet ned 6. mai 2019]
- Sahil, F. (2013, 23. oktober). Lovers Elope, Beheaded in Helmand. *Tolo News*. Tilgjengelig fra <http://prod.tolonews.com/afghanistan/lovers-elope-beheaded-helmand> [lastet ned 8. april 2019]
- Sandnes, T. & Henriksen, K. (2014). *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2012*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra <https://www.ssb.no/en/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/169323?ts=149f594d848> [lastet ned 27. mars 2019]
- Sarwar, M. (2013, 31. juli). Honor-killing case raises fears for women's rights in Afghanistan. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra: <http://www.rferl.org/content/gandhara-afghanistan-honor-killing-womens-rights/25062565.html> [lastet ned: 14. april 2019].
- [Shiite Personal Status Law] (2009, april). *Shiite Personal Status Law*. Tilgjengelig via Refworld <https://www.refworld.org/pdfid/4a24ed5b2.pdf> [lastet ned 4. mars 2019]
- Smith, D. J. (2009, februar). *Decisions, Desires and Diversity: Marriage Practices in Afghanistan*. Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4992cc722.html> [nedlastet 8. april 2019]
- Tanha, F. (2018, 12. juni). *Female Runaways on the rise in Afghan Province*. Institute for War & Peace Reporting. Tilgjengelig fra <https://iwpr.net/global-voices/female-runaways-rise-afghan-province> [lastet ned 25. mars 2019]
- Transparency International (2019). *Index 2018*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra <https://www.transparency.org/cpi2018#world-map> [lastet ned 21. mars 2019]
- Thangham, C. V. (2007, 20. desember). UNICEF Photo of the year 2007, Afghani Child Bride. *Digital Journal*. Tilgjengelig fra <http://www.digitaljournal.com/article/247739> [lastet ned 4. mars 2019]
- Udlændingestyrelsen (2012, 29. mai). *Afghanistan. Report from Danish Immigration Services's fact finding mission to Kabul, Afghanistan 25 February to 4 March 2012*. København: Udlændingestyrelsen. Tilgjengelig fra <https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/3FD55632-770B-48B6-935C-827E83C18AD8/0/FFMrapportenAFGHANISTAN2012Final.pdf> [lastet ned 13. mars 2019]
- UNAMA & OHCHR, dvs. United Nations Assistance Mission in Afghanistan og Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2010, 9. desember). *Harmful Traditional Practices and Implementation of the Law on Elimination of Violence against*

Women in Afghanistan. Genève/Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/harmful_traditional_practices_english.pdf [lastet ned 5. mars 2019]

- UNAMA & OHCHR (2013, desember). *A Way to Go: An Update on Implementation of the Law on Elimination of Violence against Women in Afghanistan*. Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra <http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Press%20Statements/UNAMA%20EVAW%20Law%20Report%202013%20%28Revised%20on%2016%20Dec%20%202013%29.pdf> [lastet ned 14. april 2019]
- UNICEF (2013, 13. juli). *Promised in marriage, a young girl gets her childhood back*. Kabul: UNICEF. Tilgjengelig fra https://www.unicef.org/protection/afghanistan_70031.html [lastet ned 14. april 2019]
- UNAMA & OHCHR (2018, mai). *Injustice and Impunity. Mediation of Criminal Offences and Violence against Women*. Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_ohchr_evaw_report_2018_injustice_and_impunity_29_may_2018.pdf [lastet ned 5. mars 2019]
- UNAMA & OHCHR (2017, februar). *Afghanistan. Protection of Civilians in Armed Conflict. Annual Report 2016*. Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/protection_of_civilians_in_armed_conflict_annual_report_2016_final280317.pdf [lastet ned 8. april 2019]
- UNAMA & OHCHR (2019, februar). *Afghanistan. Protection of Civilians in Armed Conflict. Annual Report 2018*. Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2018_final_24_feb_2019.pdf [lastet ned 8. april 2019]
- UNICEF (2018, juli). *Child Marriage in Afghanistan*. New York: UNICEF. Tilgjengelig fra https://www.unicef.it/Allegati/Child_Marriage_in_Afghanistan.pdf [lastet ned 9. april 2019]
- USAid (2017, november). *Entrance Exam to Afghan Universities adopts Hi-tech security*. Washington, D.C.: USAid. Tilgjengelig fra https://www.usaid.gov/results-data/success-stories/Reza_a_Great_Example_of_Persistence_and_Dedication [lastet ned 22. mars 2019]
- Wahab, A., Ahmad, M. & Shah, S. (2006, mai). Migration as a determinant of marriage pattern: preliminary report on consanguinity among Afghans. *Journal of Biosocial Science* 38(3), s. 315-25. Sammendrag tilgjengelig fra <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16613618> [lastet ned 6. mai 2019]
- Wimpelmann, T. (2017, desember). *Adultery, rape, and escaping the house: The protection and policing of female sexuality in Afghanistan*. Bergen: Christian Michelsens Institute (CMI). Tilgjengelig fra <https://www.cmi.no/publications/file/6404-adultery-rape-and-escaping-the-house.pdf> [lastet ned 22. mars 2019]

Muntlige kilder

- Afghansk advokatkontor. Møte i Kabul, 23. oktober 2013.
- Afghanistanens ambassade i Teheran. Møte i Teheran, 13. november 2017.
- Afghanistanens ambassade i Norge. Telefonsamtale 6. januar 2011 og 25. februar 2011.
- Afghanistanens generalkonsulat i Dubai. E-post 27. mars 2019.
- Afghansk NGO. Møte i Kabul, 24. oktober 2011.
- Afghansk kvinneorganisasjon. Møte i Kabul, 3. mai 2017.
- Afghansk skriftlærd. Møte i Kabul, 5. desember 2018.
- Afghansk tenketank. Møte i Kabul, 23. oktober 2011.
- Diplomatkilde i Kabul. E-post 8. mars 2018.

- FN-kilde. Møte i Kabul, 20. oktober 2011.
- FN-organisasjon. Møte i Kabul, 21. oktober 2013.
- Hazara og tadsjikiske kvinner. Møte i Kabul, 4. desember 2018.
- Journalist. Møte i Kabul, 18. april 2016.
- Kvinneorganisasjon. Møte i Kabul, 25. oktober 2011.
- Kvinneorganisasjon. Møte i Kabul, 20. oktober 2013.
- Kvinnelig jurist. Møte i Kabul, 6. desember 2018.
- Kvinnelig ungdomsarbeider. Landinfoseminar «Ungdom i Afghanistan», Oslo 21. mars 2014.
- Lokalt ansatt i internasjonal organisasjon. Møte i Kabul, 3. desember 2018.
- Menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Kabul, 22. oktober 2011.
- Migrasjonsforsker. Møte i Teheran, november 2017.
- Pashtunsk kvinne. Møte i Kabul, 6. desember 2018.
- Pashtunsk mann. Møte i Kabul, 4. desember 2018
- Privatpraktiserende advokat. Møte i Kabul, 24. oktober 2013.
- Representant for familiedomstolen i Kabul. Møte i Kabul, 3. mai 2017.
- Tadsjikisk mann. Møte i Kabul, 4. desember 2018.
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR). Møte i Kabul, 23. oktober 2011.